

A

1996

—

三.

Redmeeri Janos:
Bethlen Gebes... jo Hemenyiröl

Kassa, 1622

4 level 5 1-70 számott lap.

(Esonka példány)

A magyarországi: Bohai - könyvtárban. / Vols
ref. Kolligium kotán. /

Felvet 37.

REPOSZTÁS
HÓTÁRS

89607

AZ

FELSEGES

BETHLEN GABORNÁK,
MAGYAR ORSZÁGNAK HOR-
VÁTH ES TOTH ORSZÁGNAK DALMA-
TIÁNAK, Díczéretes választot Királ-
lyának, Erdelynek Fejedelmének, az Sze-
kelyek örökös Ispanniának.

Eőt rendbeli

HALHATATLAN ES
örök emlekezetre méltó Isten Anya
Szentegyházával cselekedet jó tetemnyerül
minden keresztényen lő népeknek támaszokra tükö-
rül irattatott rövid könyvétske.

Redmeczi T. Iános által.

CASSAN,

Festus Iános által, 1622.

REPOSZTÁS
HÓTÁRS

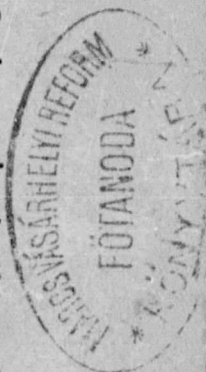

Minden Keresztényen Istenfelő Olvasóknak Istennek irgalmaságot, hűséget, és ez világból üdvös seges ki mulaszt kíván.

HGY ÆGLON NEVŰ NEMA emberül iriak, hogy mikor az Palla futásban való jutalmat, más erte volna eléb ő nálánál, az nagy sübe-li somoruság, az mely abból őreá következék, hertelenséggel holova tette volna ötet. Így binte engemetis, ki bizonyára az nagy és tekiptere méltó emberek között, csak mint egy ietlen, rebegő selp és ugyan inkább nem avgyok az IEHOVAH Istennek mostani üdölen velünk czelekedet jó tetemenyerül való elmilkedes, mint valami erős ságos Malosa, a nagy Tartzali Mezes Malon termet jó bor igen fette megh hevitet, és erővel, ugyan nem tudom miképpen velem nem sületet sok tlan dologra vonson. De mit mongyak? Bony igen vad, maganak való, komor, isnyu mord, és Cakuk természetű ember az valaki ő Flege

Fellegenek az mi jó gondviselő édes Attyának Istenönknek ez két estendő alatt kiváltképpen velünk czelekedet nagy kegyelmességgel megh nem indulhat. Az egész FATRAT mind levagnak, rakastra hordanak, s megh gyuytanak, megh annak az tüze sem élethetne megh, úgy még fazot, az enite letem berint, valaki ezeket mostan nemerzi, és siveben ezekről mind untalan nem gondolkodik.

Noha pedig, vgy vagy on, hogy hizelkedni sem jó az keresztényen embernek; mind ázonáltal mikoron is megh az Istennek nagyságos dolgait lattyá halgatnya sem jó. Mert vallyok mikor jegyzi megh ember magath amaz Eghbe kialto ektelen vereteknek az Haladatlan ságnan rutundok belyegevel, hanem ekkor? Mikor vonson legh nagyub és nehezeb sulykot az ő feyere, mint a mikor az ő Teremptő Istennek jó volt arul megh nem emlekezik? Samariának Hierusalemnek, sőt az egész Sido Országának pusztulása bizony nem egyebert len, hanem csak binte ezert, hogy az ő Vrának Istennek sok bor izben vele czelekedet jó tetemenit megh nem tudabötsülleni. Annakokáért hogy én is mint I CARVS amaz Athenasbeli hires Ats embertől Dædalustul gondolt szárnyakon lát-

tatom magamat, természetem fölöt az földrül fel
emelni, senki azt ne czudallya; hanem inkább Iste-
nehez való buzgóságot kiki imádságával, hála-
dással és ez fele mostan törtent dolgokon való
ámélnkodással, mutassa megh, ez kívántatik.
Mert valaki mostan errül nem elmelkedik, az a
Hatalmas örökke elő Istennek az nagy magas és
bünetlen feiönk fölöt forgo kerek kék Eghen
böltsen teremtet lép fenyés napia előt be hun-
ta az ő szemet, az ő irgalmasságot, mellyet az
egész keresztényiség regtül fogvan nagy sive bá-
kadva várt, és felette igen is somjuhozot,
sem latomast vak merő képpen megh vtalta.
Ezokáért soha bizony az el nem kerüly, hanem
valamely kesőre lében, de az bossu allo Isten-
nek verekedő Angyala, be salannak az ő haza-
ban, és nem csak az első bülttet őly megh an-
nak, de mindeneftül fogvan mindön örvende-
tes emberi dicsőségebül ki razza lépén ötet.
Mert igen utallatos Istennek előtte, valaki az ő
jovoltat megh nem akaria esmerni. Ha ki ebben
ketelkedik vadnak nem reghen eset igen nagy
tettetés példak, gondolkogyek azokrül, megh
tanulhattya ezt igaznak lenni.

Hogy ha pediglen ebbül az én irasombul
keresztényen Istenfelő Olvaso valami epületet ve-
hetz.

hetz, és Istenhez való geriedezes, (melyben nem
ketelkedem semmitis) tamadhat az sivedben
azt nem énnekem köbönied hanem ő Felsege-
nek valastot Királyne Asszonyunknak. Mert
ha ő Felsege ennek ki nyomtatásban hozzam
való Kegyelmesseget nem mutatta volna, ezt
én magam semmi képpen, fogyatkozot allapa-
tom mia, sem eleyben nem bozathattam vol-
na. Errül pedig csak ezért emlekezem, hogy
minden eseben vehesse, minemő gondviselők-
kel Daykakkal látogatta megh Isten, ez mosta-
ni üdőben az mi nemzetönk köböt az ő sok ke-
rest alatt vitezkedő nyomorult Anya sient egy
házat. Az mi velünk sokbor izben immár jo cze-
lekedő Istenünk eltesse ő Felsegeket: és egy na-
piokat tegye ezerré. Légy egésfegben.

RÖVIDEDEN VALÓ SVMMAIA EZ IRASNAK.

I.

Z első részében Vrunk ő Felsegedemo-
stani Expeditioia irattatik megh. Ha-
rom részre osztattatik. 1. Az mutatodik
megh

megh minemü igyeben fogalt ő Felsegede ez
mostani üdöben Magyar Országának. 2. Mine-
mü berencze kiseri ő Felseget. 3. Mi moddal vi-
seli ő Felsege ebben magat.

II.

AZ masodik részében vagy on az arrul, Er-
delyben az Isten Anya Szent egy hazabul,
ki pusztult Tanitoknak, helyére valo allattata-
sarul. Ebbenis három nagy kérdés forogh fen.
Eggik ez. Mely igen veszedelmes allapattya va-
gyon annak az Országának, ahol ninczenek az
Isten fogai, az tudos emberek. 2. Mint kel
az Bölts embereket az Országban el teriesíteni.
3. Miczoda itéletben lehet kiki, midön ő Felse-
ge ebben törekedik.

III.

Harmadtzor emlékezem arrul, miképpen ő
Felsege az Tekintetes és Nágyságos, di-
czéretes erkölczel tündöklő Ihu Bethlen Istvan
felküldötte Német Országban az Professorok
közöben az tiztesseges tudományoknak tánula-
sara, és még mostanis ő F. tudos emberekkel
fogalmatossan tanitattya: Ez mely nagy diczé-
rette méltó czelekedeti legyen ő Felsegenek,
ennek declaratioiara két rendbeli nagy kérdések
fogalnak. 1. Mely igen kükseges igy nevelni
az nagy

az nagy nembül farmastakat. 2. Minemü nagy
méltóságban és diczőségben élt emberek javal-
lyak ebbeli gondviseléséti ő Felsegenek.

IV.

NYegedik része vagy on az Sz. Bibliának Olah
nyelvre valo forditatasarul. Ezis mely bent
és üdvösséges gondolattya legyen ő Felsege-
nek erős Argumentomokkal megh mutatom,
mind az Romai vallason levök kedvekert, mind
pedigh az mi magunk vallasan az kik vadnak,
azoknak epületekert.

V.

Eötödik emlékezetes dolga ő Felsegenek,
az Arianusok és Sabbathariusok ellen pa-
ranczolt Disputatioia. Errül valo bebelgete-
seben először megh mutatom mely igen vesze-
delmes az Isten Fia ellen valo tevelges az Orzá-
gokban. 2. Mely igen hasznos volt ez fele Di-
sputio minden üdöben az tevelgeseknek le-
nyomasara. 3. Hozok ele egy néhány Impera-
torokat, kik nem igy Istenessen, hanem nagy
nyomorusagokra eltenek az embereknek. Ez
minden rendi és folyasa irasomnak.

OS(:)SO

6

AD

AD AVTHOREM OPERIS:

Rincipis, Regis, Comitibus facta,
Docte Iohannes, celebri Thalia,
Eja, Redmeczi, celebras per Orbem,
Humidos Ore.

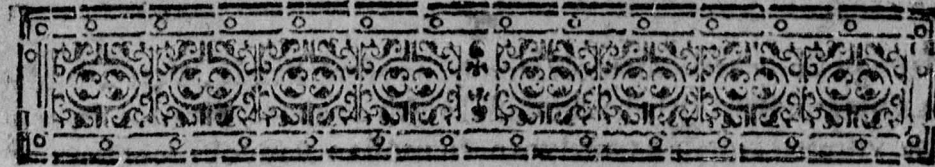
*Patriæ quantum, Gabriel præaltus,
Præstitit dulci, propriis Triumphis,
Horridum Martem superando tandem,
Pace reducta.*

*Perge, prædocto, Reverende, Scripto,
Rhetoras doctos, sequier Poëtas!
Nomen immortale beat: Sed aurum,
Crede, caducum.*

IOHANNES VVOLPHIVS C.P.
perfunctus Rei Litteraræ Szemti-
ensis Director, & p. t. p. m.
Ioan. Bocati F. M. á M. P.

NIN.

NINCSEN KEGYELMES
Vram ez mi mostani v̄dönkben,
méltan Kerekyeni névet viselő hű és igaz vá-
lastot Királyunk, az jószágos czelekedeteknek
fel gerieztesere soha job őztön, mint annak az
emberek előtt büntelen való böczületes emleke-

zeti. Mert noha az jot minden embernek megh kellene czeles-
kedni, hogy amaz nagy és magas felhőköl reánk vigyázo Vr-
az által tiszteltnek: mindazonáltal az embereknek nagyobb rés-
se arra hájól, hogy az ő okossan viselt dolgáért ez világi embes-
rek előtt híre neve emlekezetes légyen. Mint ez amaz ekeffen
szo Ciceronak az ő mondasabul igen meg tetzik, mikoron in
oratione pro Archia ecképpen szol: Ninczen ugy mond csak
egy jószágis, az ki magának más jutalmat kíványon, az ő fárato-
ságos munkájáért, az böczületes emlekezet, és hir nevé kívül.
Mely hogy ha nem léssen. Miért vesse vallyon ember ilyen ke-
ves v̄dö alát az míg él, nyughataflan és nagy veszedelines dol-
gok alá önön magát: Amaz erős serfi pedig, az ki Affricat az
Romafaknak birodalmok alá hodolrata, Scipio, az nagy Orsá-
gos hadakban, valamely felé ter vala Ennius Poëtat, mindenüt
job keze felöl hordozza vala, tudni illik, hogy az ő hazája mel-
let viselt tizes gyözedelmi feledkenfegre ne jutnának: de nagy
sorgalmatossággal meg irattatának. Kivánnya vala ezt meg
amaz nagy világh biró Sandor: is. Mert bodógnak mondgya
igen Achillest, hogy az ő viselt dolgainak meg irására Home-
rusi kaphatta. Mert ha ugy mond ő nem löt volna, az mely
fir testet, ugyan azon híret nevetis egyzerfmind el burította vol-
na. Iulius Cæsarrol, amaz nagy gyözheteslen Imperatorrol
mit szölyák: Ez: is mikor Sandornak viselt dolgait semetese tes-

let egy könyverskeben olvasna könyvezni kezdé, s'ezt mondta az barátinak nagy sohajkodással: Ah io akaro barátim, ebben az időben binien az melyben én mostan vagyok, megh verte volt már egynehány ízben Sandor az Darius hadat! En pedig mit czelekedtem még az ideig ollyat, az kiért az emberektől valami dicziretet erdemelhettem volna? Illyen az ember. Mert természet szerint belenk oltatot ez, hogy mikor valakinek czelekedtetit bámlallya előttünk valaki, azonnál nem tudom mind'gyárt, miképpen azoknak követésére kezdünk geriedezeni. Erre erre ezt régen még amaz Romai világh bíro nagy hatalmas fényes tanáts is. Ennek okáért mikoron valaki közzülök, valami oly emlékezetes dolgot czelekedet, mindgyárt nagy forgalmas tosfággal be íratta. Flavius Claudius az ő benne való jószágért, felid maga viseleséért, házaiahoz való hergetiért, io gondá viseleséért, még életében illyen szép diczireteckel ekesítette vala fel. *Claudi Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere Princeps.* Felféges Claudi te mi Attyankfia vagy, mi Attyánk, mi barátunk, mi tanátsbeli társunk és igazan való heremes Fejedelmünk vagy. Halala után pedig egy arany kerek paist öntete, ugyan azon tanáts öröcke való emlékezetire, kire az később is ki czináltata, és az Capitoliumban helyhezete. Igy Valerius Probus az Gottusoknak Taborat, mikor Asziban megh verte volna, az kaborlo satrokat el puzította volna, és ezek után, neműnemű tüle el hasonlot satroktul megh öletet volna s'iratok ötet, es tisztefféggel el takarítván, ezt írák felül az koporsókövere: *Hic Probus Imperator vere probus situs est, victor omnium gentium barbararum, victor etiam tyrannorum.* Ebben az koporsóban vagyon ugymond be helyheztesven amaz valoba jambor Probus Fejedelem, az ki sok idegen nemzetsegeken egynehányzor triumphalt, és az ki az kegyetleneknek is el puzította volt. Ennek successorat Carust hasonló tisztefféggel illeték. Mert ez felül is az egész Imperiumban ez vala az közönseges vox: *Felix esse nostra Resp: si plures Caro similes haberemus.* O ugymond, bezzeg boldog volna az mi állapotunk, ha többek találkoznak ollyanok

nok mi közöttünk minemű az Carus. Mondgyák vala pedig ezt ő felőle. Mert az előtte való Probus Imperatornak, mikor Pannoniának sombedségiben közel lakozo ellenfégi az Sarmata, halalat megh ertettek volna, be v'nek vala Pannoniára és Rátz Országra gyakran, és nagy vérontást, puztaságot, rá blast tésnek vala, Carus egyser meg állá ezeknek az utokat és megh vere őket, le vága azokban 16 ezeret, fogláhra az kiket el v'ín, azokis huz ezeren valának. Ezeket azért bámlálom elő K. V. hogy meg tessék minemű tisztefféggel illeték az Romajak, az ki ő közzülök valami emberseget czelekedet, az közönseges tárláságnak megmaradásáért.

Tovabba mit haználtanak fégyen ez fele ornamentos mockal megh mutatgyák sok erős vitez férfiaknak almelkodásra méltó dicziretes czelekedetek, kikről Liuius és Valerius Maximus sokat írtanak. Sokszor immár mikor minden állapotok romlásra jutoth örök emlékezetért vált, oly közzülök, ki reménység kívül való meg maradást, és tisztes győzedelmet szerzet házaianak, Illyen vala Cornelius Scipio 18. estendős ifiu léven felette sokat szolgálta hazaiának, mikor Emilius Pal, és Publius Terentius Hannibal ellen bozzáttattak vala. A kiket Hannibal Carthagonak Fejedelme, annijra meg rontot vala akkor, az mint Orofius írta, hogy az Romajak Olasz Országbul más földre kézülnék vala. Mert azon az hartzon negyven negy ezer Romai vitezek vesíték vala. Ott vesé Emilius Pal önön magá is, vesének 20. tanátsbeli férfiak. 30. fő nevezetes emberek. Hannibal győzedelmének jelere küldöt vala be három köből arany, gyűrűket, Carthogoban kiket az vitézlő rendnek ki sedetet vala ujokbol. Azért ez felyül megh nevezet Iffiu fegyveret ki vonnan, mindeneket arra eskütet vala, hogy senki házáiból ki nem megyen, hanem annak szabadágáért ot halna megh, az ki pedig arra nem eskézik vala, mindeneket öl vág vala. Illyen vala Mutius Scævala. Mert ő is hazaiának megh maradásáért be mene Porfennanak taborában, az ki immár régtől fogvan

Roma alatt nagy haddal fekszik vala, és minden életet az városnak el fogta vala. Ez el végeze magában hogy által verie az Királyt az maga Satoraban, auagy az hogy ő magá halalt szenvedyen. De az Király helyet az kénts tartot találta vala által vni, mikor az Király mellett egyenlő öltözetben léven, soldatosana az vitézeknek. Az Király meg fogata Mutius Scævolat és meg paranczola, hogy mindgyárt nagy rakas fát hordvan megh égessék. Az iffiu mikor az Királynak paranczolatnyat meg hallotta volna, mindgyárt önön maga azonnál az iob kez az nagy sebes tűzben vere, és nagy vakmerőképpen az egész Tabornak czudaiara meg éghete, hogy az Királyt önön magat nem találta volna által vni. Az iob befédi közöt pedig ezt mondgya vala: *Romanus civis sum C. Mutium vocant, hostis hostem occidere volui, nec ad mortem minus animi est, quam ad cadem fuit, & facere & pati Romanum est. vile corpus est is, qui magnam gloriam petunt.* En Romai polgar vagyok C. Mutiusnak hinak, tégedet ellenfelegemet akartalak meg ölni, azon bátorsággal fel vésem az halalt, az minémű bátorsággal, az te életedet el akartam végezni. Mind szerenczet probalni mind pedig nagyot szenvedni kébek az Romajak, az közönleges megh maradásért. Semminekis tartástiák pedig azok az halalt, valakik az iob hirnek nevnék örülnek. Az Király látván az iffiuban az nagy vakmerőséget meg engedé halalat és el boczáttata. De hogy Mutius Romában haszonnál terhessen meg egy haznos álnoklágot gondola. Mert mint ha valami iob kívánna az Királynak ezért erre inte az király felette igen hogy magat meg otalmazna, Mert meg ő kivüllötte három házan vadnak Romában az kik meg esküttek ezen el bántvan magokat, hogy vagy ok meg halnak égyüt eggyik, auagy az Királynak életet el végezik. Erre pedig Király ugy vigyáz az is monda, hogy ezt én tölem soha semminemű kinnál ki, nem veheted volna, ha az vélem czelekedet emberféggel megh nem győzertetnem. Az sors én réám eset volt elsőben: immár ez után rendel az ki következik, valami ravassággal lehet: de tudgyad hogy nem sokara meg probal hasonloképpen mint én is.

Mely

Mely dolgot Porfenna mikor hallot volna, megh isonyodek, és Dobot vitézen, el mene mindgyárt az város alól.

Vette vala ezt jonak és haznosnak lenni jóvendőbelli meg maradására az mi meg romlot nemzerónkis. Mert ő is ezt az iob sokást csak nem régen is igen meg tartya vala. Hunyadi Ianosnak, és annak fjanak, Magyar Orbágnak dicziretes Királyának Matthiásnak, Török Czásárral valo fép hadokar nyereségeket, virézségeket, és nagy nyughatatlan fáradságokat, ki besdegetették, tudós embereket, Bonfinius Antal írásabul, az versekben fép gyóniörűsleges notakra szerzetven, iob kédvekben ezekek örvendéztettek magokat. Tömös várban Losontzi Istvan kis Campo, és amaz Istenfelő Vrfi az nagy Bathori Miklos, mikor az pogánlág ellen, kemény harczokat tettenek volna belől, az mi előtünk ualó iz ember, nem akara hogy feledékenységben jusson, hanem Historiaban örök emlékezetre megh íratta. Igy Egret réghen Szigetet, az kik kemény harczokkal restek kadasával, ualami kéues ideig az ellenlég ellen fel tarthattak, sokáig csak immár én értemreis az embercknek nagy amelkodásokra gyakor helyen énekelteék.

Ennek is az dőlagnak pedig menj főgonattya uolt, megtetzik ez következendő példakbul. Az bodogh emlékezeti Nagyágos Forgats Simon, hazata mellett tizessleges tagyanak nagy rébet hadta el az harczon, kit bizony remerdék kéntzel, ha lehetet volna soksor vissza váltor volna. Mert noha az á csonkaklág igen nagy tizesslegere volt ő neki: mindazonáltal, olyan láthato helyen valo, restebeli fogyatkozást, kinékül az ember ugyan dizelet, el hittem igen néhezen szenvedheter. Méltan czelekedem. Mert az előttem ualó mataria kívánnya, hogy az vdvózult Tekintetes és Nagyágos öregbik Rakoczi Sigmondrol is, ez helyen emlékezetet tegyek: 1 5 7 7 érendőben Szendrői Kapitánlágaban, nagy méltó dicziretes dolgot czelekedek őis. Mert mikor Ferhat Bek sent Márton napian sok Kerezyer

A 3.

neka-

neknek vereket, ki vőven Zikso fele, ki ontotta volna, és nagy
 gazdag nyeregűvel sok szép búzeknek íffiaknak, kezeket hátra
 kötven, már keserves rabságra, mint egy barmot előtte haytana.
 Meg áll a szoros utat Vadnanál elöl, hátul az Egri had érkezo
 ven sok pogányságot vága le, ez mellett sok keresztien Iffiu népeket
 menthe megh az pogányoknak ékielenül valo meg fereztetéseks
 tól. 1588. éftendőben ugyan ezen Nagyságos és Tekintetes
 Vr, immár vitéz és io modgyáual valo maga viseleséért Egri fő
 Kapitán, meg újta nagy diczéreire méltó házankal czelekedet
 io teteményet. Mert mikor az Fileki Bek 12. ezer magáual az
 végbeli Törökkel újjobban ísmégh az Ziksei Sokadalomra hí.
 Mihály napiára késülne, hogy meg vősse, fel éghesse, és sok rabot
 vigyen, főleben ezek az hir, az io házanknak keserves állapot
 tyára vigyázo Vrnak. Ez okáért féllal mindenfele, az végbeli
 Vraimnak el izene, és az mi kevesen együnne is másunnak is,
 csak hamariában, özve gyülekezhetnek, ugy mint sám berint,
 tálam csak két ezeren, auagy meg annál is kevesben, az mint
 nevezetes fő vitéz emberektől végere mehettem: Es immár
 mikor sinton langozna minden felől az Város kegyetlenkednek,
 sok vért hullatna az pogányságh, sinton akkor, ez felyül meg ne
 vezet számu néppel környúl foga az Törököket, Es noha azok is
 először, sok keresztien vért hullatnanak el, egész ezaka, erős ke
 mény harizot álván: mindazonáltal meg veretnek. Amaz
 emlékezetes jámbor Vr, Drugeth Homonnai Istvan is Zemplé
 ni Vármegyének akkor az vődöben fő Ispannia, it viseli uala az
 Törököknek, erős rab kötő sínorit. Bathori Istvan mind se
 gény hazánknak, mind az Isten Anyaszentegyházanak io gonds
 viselő Patronussa, Fautora és erős Columnaia, az Thurai harts
 zon az pogányság köziben egyeledven, az ellenségnek tőretül
 sebet véven az lábára, holtiglan való faydalmat senuedé annak.
 Meg indul az sinem valamennyőre esemben jut, amaz házaia se
 rető iffiu Balási Ferentz. Ez is Palinal az sűrű pogányság közis
 ben egyeledven eles fegyveruel, mint ualami kölkeiül megh
 hoztatot nősten Orozlan, midőn az sok nilaktul eser sebek mia,
 meg

meg bagyadot uőlna, se esék az lovarul és ot metzek meg az tor
 kat. Ide valo amaz réghi és sokszor hazánknak jávára solgáte
 nemből hármazot vitéz Nyári Pális, az ki Magyar Országunk
 két vég házában, Egerben és Váradban mit senuedet, csak az
 nem tudgya, az ki az nagy emberekben ualo jószágos czelekedes
 tekről, soha nem akar, mint az sámár érekezni. Micsoda vitte
 vallyon mind ezeket erre? Kétség nélkül az ő előtők valoknak
 házank mellett io sereni forgolodások, ezeknek diczéretes emle
 kezetek, gerieztette ezeket, az Isteni tisztelet felől valo gondola
 kodás után, és akarják az ő eleieknek nyomdokat köuenni, kik
 házaik mellett, az mint gyakran olvastak hallottak, vereket ki
 ontottak resteket eles fegyverre hanyattak.

Ezekből immár elég meg terzik F. V. mely hathatos öze
 rőn legyen az jószágos czelekedeteknek, követesere azokról valo
 diczúretes emlékezet. Sőt mikor az io czelekedeteknek diczérés
 ti meg sünik, ezeket gonoz io ki belőle. 1. Az emberi társas
 ságnak romlása. Mert az mint Antistenes mondgya: *Nulla re
 citius in exitum ibit hominum societas, quam si virtuti sua dematur laus.*
 Semmiuel, ugy mond, ugy nem romol az emberi társaság, mint
 ha az jószágos czelekedeteknek érdemlet idejekoran valo tisztes
 emlékezeti el halgattatnak. Az másik gonoz ennél is nagyob.
 Mert nem csak az emberek ellen vétekezünk akkor, a mikor az io
 czelekedetekről el felekezünk, hanem Isten ő Felsége ellen is,
 nagy haladatlanságban esünk. Mert ő állattya elő az nagy
 embereket az legh nagyob súkfégnak vődeien, es erre nézve meg
 is kívánnya, hogy az ő Nagyságos viselt dolgai, kiket azok ál
 tal sokot végben vinni féledekenlegre ne jussanak. Ezért iratta
 meg Abrahamnak, Iosueának, Gedeonnak és több egyéb Szent
 Hadnagyoknak erős harizokat az senu Irásban. Erre jnt az Izra
 el fiaitul az Iordan partiban az Iacob tizenket nemzetiégének há
 za népe sáma berint, az viz fenekeről kivonyattatot nagy kö
 veknek rendel valo le rakasais.

Mind:

Mind ezekre képest már K. V. mikor ez el mult néhány estendőkben az fő fő népek közzül kinek kinek maga viseletére vigyaznek, hogy ha mi oly diczéretes dolgot valakiben találá haneck, azt in genere Demonstrativo, rövid nyomtatásban az embereknek io példaiul elesekben adnám, Felfegedben szép jeles emlékezetre méltó sóságokat tapasztalék megh őt rendbelieket, Mellyeket rendel elő fámlálók. De minek előtte ehez kezdenék K. V. kérem Felfegedei, szállyon le egy kiczinnye az Siculom tengerről az Minerva czendes gondnékül való kies mezejere, uyiha magát F. fok idestova való forgalmatossági közöt, mint egy fok seculomot élt meg vénhút Phoenix, maga saját hamvas bul. Mert még az erős kezivis ha megh nem boczátyák vagy meg lágyl, auagy ugyan megtörök végtére. Az nap sem solgál mindenkor egyaránt ez világnak, néhá az föld alá is mégyen. Az meg nyugot vitézek alkalmasbak az viadalhoz, Igy az meg fírat elmékis akar mire serembek mikor magoknak valami kis ujulást kapharnak.

ELSŐ IO TETEMENY.

EGGYK IO TETEMENYE
 Felfegednek à kiről emlékezni akarok elsőben is ez, hogy F. ez mostani veszedelmés vődöben saját tulajdon örökséget el hagyván, neminémű Oriások maradékinak tűzeben eset hazánkban, *ad instantiam Regnicolarum* be jöt, és illyen nagy ügye fogyot állapotunkban; bennünket megh hánt, fegyverrel mellénk állor, és nagy kegyessen barny gondviselet alá borisgot. Ez io teteménye felől K. V. mikor gondolkodom Felfegede

ségednek, hogy én előttem és mindenek előttem és kedvesb lehessen, imez nagy dolgokat sokram elmemben forgatni. 1. Az iginek mi voltat. 2. Ez így mellet járo berenczet. 3. Ebben az dologban sent és keresztényi módon való forgolodásat Felfegednek. Ezek közzül az circumstantiák közzül, akar mellikre fordítva, akar kiczodais semet, bizonyára az almelkodásra nagy alkalmatosságot talál önön magának, és vagyon miről önön magát az Istenhez való buzgo haladásra és solgálatra kebiteni.

Miczoda azért az így? Szokhorisben immár nagy nyomorúságot, nehéz jnséget és keserves állapotot értem segény házainak, de ennél sullyosbat, az kiben mostan F. solgált, soha sem értem az én iteletem berent: a melyben mi nem különben immár, mint amaz Hadrianum tengeri vesben, eset Hajosok, ugyan megh epedönk vala, neminémű nyugharatlan emberek, midön mind Istenünknek tisztességének, mind pedigh hazánkának, egynehány Sz. Királyok vődeitől fogvan, sen állor sentseges törvénynek meg rontásában munkalkodnanak. Elég kárunk fogyatkozásunk lön F. V. midön az Vr Isten ő Felfege, az ő méltó itéletéből Országunknak szép erős bastyaia Eger várat, nagy darabtagas, síros mezeivel egyetemben az pogányfág kezében ada. Mert kemény szívő ember volt akkor az vődöben, az ki csak abban az helyben levő böczületes fő hires neves vitézeknek is halalokon meg nem sompolyodot: De ehez képest F. V. az minémű gondot értednek vala most, némely házánkban fel nőh, Országunk javával meg hizot haladatlan emberek, nagyobnak mondom és keservesbnek itelem. Mert akar mely tartomannak is nagy darabjának el esni, akar ki itéleti berent, sokkal job, hogy nem mint az minémű törvényekkel élt, házájának és az Isteni solgalatnak rend tartásában, annak szabadságának meg nem állani. Mert valaki ezekben megh haborítatik, nem az iob kebet eiti az csak el, hanem minden állapotatis valamiben gyönyörködhetnek ez ideiglen való világon az keseme világuval egybermind el temeti. Mert az mint egy Pogány

Pogány bölcs mondgya, csak az külfő törvényekről is: *Lex anima est civitatis.* Az szabadságos törvénye az városnak. Mondgya pedig ezt ezért. Mert ez két fele állatnak egy tulajdonlágok vagyon. Ha az Lélek az embernek testből ki mégyen ottan meg mervedik, meg büdösül meg senyed, és semmi ve lében: Igy valamely város, auagy Tartomány régiül fogvan élt törvényt el vezzi, odra romlani kel annak. Az másodiktól pedig, tudni illik az lelki észmeretben való, megh haborítást, Christus Vrank azt mondgya: Mi haszna embernek ha sinton ez egész világot sajáttyava teherneis, ha az ő lékének kárhozsya vagyon. Egy főval ezt mondgya it ő Felfége, hogy ninczen soha az embernek gonosab hohera ezen ez világon, mint az ki őtet igaz törvényből ki vésszi, és az ő teremptő Istenenek tisztelettel el idegeníti.

Ebben pedig mely igen serenediek az mi hátra eset ellenségink, megh terzik az ő sok külömb külömb fele álnoklágos praktikajokból. Mert valamit regenten az pogányok czelekedésnek vala az Isten népenek el fogyatására, sinton arra az uita indultak vala ezeksis. Liciniusról Eusebius azt írja, hogy Constantinus Czászár ellen, az kiuel együt biria vala, az Romai Imperatorlágot, az Keresztyen Nemes tizibeli férfiakat, mind kihánya vala Vduarabul, és ezzel akaria vala őket, az igaz Istentől el idegeníteni. Ez az kegyetlen Tyrannusul gondolt ravasság elő jót vala az mi vdonkben is. Mert immár anniban költ vala az dolog, hogy valaki az AVE MARIAT nem tudta, akar minémű fő nemzet voltis: de az Királyok udvaraban annak bizony meg nem töltöttek az Csebet sem pedig tiztet nem attanak néki. Immár mind Ország Biraia, mind Palatinus, mind Vármegye Ispania, csak az lehetet, az ki az Misere bejárt. Az Tanácsok is azok voltak. Bizonyára pedig igen foglyos mesierseg vala ez. Mert immár csak egy Várbeli Porkolábágértis mindgyárt megh gyontak az emberek Pater Szent Györgyhez. Ezt nem ugy irom mint valami bizonytalan homályos

mályos dolgot: hanem mint világos és nyilván megh lőt esült. Mert en sokat tudnek ez feleket nevezni, az kiknek elejek diczeretes Fautori és nagy edesden való Daykai voltak az Isten Anyaszentegyházanak. Nem kár volna bizonyára ez illyeten két fele Sántato világhí diczőségben be szabalt Vraimat, Constantinus Czászár, skolaiban külden: hogy megh tanulnak azt ha használé valamit nekik az Hűben való álkatadanságh, auagy semmit sem. Ez mihelyen az Romai Imperatorlágban be álla, ottan hamar meg probala az ő Vduara népet, tudni illik ki lenne azok közül hív ő néki s'ki nem jővendőben. Azt mondgya vala azért nekik mikor őzve gyűtődte volna őket. *Qui sacrificare Deo volunt apud me manebunt loco & honore pristino, qui vero id recusant illi recedant, gratias agant, quod eos gravius persequi nolim.* Valaki ugy mond az idegen Isteneknek áldozni akar, az megh maradhat az én Vduaromban, mind pedig az előbi tiztiben: de valaki ezt nem akaria eselekedni, az menten menyen és közönie, ha megh töb is nem esik rayta. Mikor azért egynehányan az keresztyenek között az Czászár paranczolatya szerint czelekedésnek, egynehányan ismét tisztektől inkább akarnának meg valani, hogy sem hűteket el hadni. Az Czászár azt czelekedte, hogy imez hűteket és Isteni félelemben meg maradjon keresztyeneket, megh hagyta Vduaraban az ő előbi méltóságokban, amazokat pedig mint hittől szakattakat, ki vrete mindenestül fogvan. Mert ezt mondgya vala az Czászár. *Eos Regi suo nunj fideles fore, qui Deo infideles extitissent.* Soha ugy mond nem lehet az, hogy az ő Fesjedelmének igaz és hív légyen: valaki az ő Vranak Istenenek nem hűt. Zozom. lib: 1. cap 6. Euf. lib. 1. cap. 14.

Noha pedig az emberek nem véssik esekben meg is nesmellyek magokat: de ugyan igis eset azért mostan is az dologh. Mert sokan jól lehet esel, mint amaz nagy magas Cedrus Binte ugy fel huzalkottanak vala: mindazonáltal mint járanak, keserve keresed őket nem találhatod még csak a helyeket is. Mert az mint az Dávid mondgya, Psal. 14. az kik az igazat gyűlölik el

lik el olvadnak azok, és az kik az Vr ellen gonozt végeznek az ő haragya, mint amaz kementizeten langozo tűz el nyeli és meg emezti azokat. Mert celul véűi az Vr az ollyatenokat magának és az ő ivéth meg vonfa ő ellenek. Psalm. 21. Az ő fogainak pedigh lelkeket megh szabaditja, és az ő fime azokon öröcke. Meg engedi ugy vagyon, hogy egy kevelle meg finie az somoru halálnak is fötet arnyekaban be erezkegyenek: de annak us ranna Balsamomal Nardusfal, drága io illatu kenerel meg kenni az ő sejeket. Psalm 23.

Továbba Iulianus Apostata az ő vdejében az keresztény iskolakat be sárattya vala, és hogy senki ne tanitana az Doctores közül erős fenitek alar meg paranczolta vala. Ninczen pedig egy dolog ártalmas az Isten Anyaszentegyházanak, és eleis túl fogvan az Satan semmiuel kefervesben az Isten híveit nem suitogatta, mint evel az vessővel. Ezüstökötől védtek vala ezek eleiekben. Meg tetzik fok keresztényen. Templomoknak az Ország statutumi ellen valo el foglalásokból. Az keresztényen tanitok fővedelmének defalcationjából: némellyeknek az Isten házabul valo ki atkozafabul, könnynyomatásoknak tilalmabul. Mert holot ők mindent írják az mi keresztényeni hűtűnknek gyalazattya ra egynehányzor: mi nekűnk semmi Istenes dolgot nem szabad vala nyomtatni. A mikoron valaki mit ír is, *Incerti auctoris* volt, az helyet sem merték meg signálni. Ők gyűlön gyűnek mi ellenők, minékűnk pedig, csak Prædicatorok fentelelere sem vala bátorlágos immár Synodus convocalunk. Láttuk sem múnkel az Ország Birájanak is erős paranczolat levelet, hogy az Divortial is causaknak is beket hagyunk, az házasságban valo fogyatkozáfét senkivel ne válazzunk. Mert az Sz. beket illeti az, az lássai és Szepesi kaptalanokat. Ez felet hogy más ember gabonaiaban vetetők sarloukat fok fényegetelek is voltak. Az kinek Isten okosságot adot, meg gondolhattya mi következheret volna mind ezekből. Az eghis előfőr, csak dörögh villamik, mikor az Menkő alá akar eini.

Dioctes

Dioctetianus, Valentinus és Maximius Imperatorok vs dejekben az mint Tertulianus írta: *Si Tyberus ascendit in moenia: si Nilus ascendit in arva, si cælum stetit, si terra movit, si fames si lues, statim Christianus ad leonem acclamatur.* Ha valami ehleg, dög halál, ár viz támadot, azonnál egyenlőképpen azt kiáltodtak, hogy az kereszténynek annak okai. Azonnál mind agyárt az fene Orozlanoknak hántak egynehányat benne, azok ságattarak el őket. Szinte erresis ra jutot vala már igyők. Mert soha semmi oly kirzin serenczetlenféleg nem kezd vala efní az Országban az melynek okanak lenni az keresztényeket nem kiáltodtak. Es immár erre nézve nem vala csak egy keresztény Vrű is, auagy fő renden levő ember, a kinek mind titkon mind nyilván, kegyetlen fene Orozlan természetű hoherokat nem rendeltenek vala. Ha fegegy nemzetűnk közöt, valami vitéz ember támadot, ottan Partosnak fogtak, az nevet az Czászár házaban fel írták. Hol pedigh egyéb aránt hozá nem serhettek Mercuriomal vendégletiek megh őket. Hogy ez mindig legyen Istenfelő keresztényen Nagyságos nemből sármaztaknak, somoru halalok, mely csak nem régen is eset, elége meg murathattak. Igy ezenképpen ez illyetenek tizességeken is meg romlottak. Szoktor az Ország gyűlésében Balásfi Vramek, mikor prædikállonak az Istenfelő Vrakat Eretekeknek mondani nem állodtak. Találkozot ollyan is közötők, az ki az Tasskojat fel nirette, Magyar sűveget tot az sejében és Calvinistának névezte. Egy atallyaban nagyobb volt ezeknek az ő mi rayunk valo kegyetlenségek az Egyptusbelieknek az ő dihöfsegeknel. Mert azok az kiczin gyermekzeket hányak vala csak az folyo után incselkednek vala legh inkább, és azokat veztegenk vala igéreteckelis az kik nemzetűnk közöt legh nagyobbak voltak, Istennek akarattya bul: és az kik az keresztényi vallásnak erős bik Bastiai volianak. Ez Pharahó jnsége kivül olvalok megh az Sz. Írásban más rendbeli inséget is, tudni illik az Sidoknak Babilloniában 70. esztendeigh valo keferves saniaru rablásokat.

B 3

gokat. Ha kérdeft vetne valaki előmben ez aránt. Merneme hasonlítani ahoz az mi állapotunkat az melyben F. szolgált ez mostani időben mi nekünk? Sokan más írtelben vadnak: de én bizonynal mondom nagy bátorsággal pedig, hogy nem érs az ő nyomorúságok az mienkel. Hogy pedig ezt minden esében vehesse, ezzel bizonytom meg az elő áamialt dolgok kívül meg is. Mert azok noha hazafoktul meg foztattak, és egyéb öröksegektől is: mindazonáltal az mi legh hákfegefeben ezen ez világon az nállok maradot. az, Istennek ígée. Mert az Prophetak vélek voltanak, nem ezatoutak el azoktul őket. Abban az rabfágban jóvendőt Daniel az Iesus Christusnak meg áldoztatásarul. It voltak Ananias, Azarias, Tobias, Raguel, az kik az Erős Mindenható Istennek tizeletiben példak voltak az Ásírúfok között. Hieremias Prophetanak is az ő levele kék Hierufalemből írt vigasztalásul incesfól az Baruch Prophetá által gyakran magyaráztatot. Ennek pedig az Prophetanak ugyan válaztani háttanak volt ez ketidőben, hogy auagy el mennyen Babilloniában az tób rabokkal auagy hon maradgyon Hierufalemben.

Az ki ezekről elmelkedik five férént esében veheti, menőben volt könnyeben dolgok, az Babillon várasában levő Raboknak mint mi nekünk. Ha pedig valakinek még ez sem volna elég nézze meg az Esdras könyvet. Ott azt olvasom, hogy Cyrus Király haza küldi az népet Babilloniából Hierufalemben: meg paranczolja, hogy az Isten házat meg épiczek: az Arany ezüst edenyeket mellyeket el vitétet volt Nabogodonozor mind vizza adgya. Ezen kívül ilyen paranczolat is ada az kénts tartoknak, hogy az Isten házanak és abban való ceremoniaknak véghez vitelere segítségvel legyenek, száz Talentum ezüstig, száz kőből buzaig, száz kőből borig, száz font olayg, és száz menő elég, annő adgyanak az Isten házanak épületire. Darius Longimanus hasonló jó akarattal vála ezekhez. Mert ő is meg paranczola, minden gondvifelőinek, kik Sírúában Phæniciában és az Libanuson valának, hogy az Libanus hegye

gyeről Cedrus fakat hordanának Hierufalemben, azoknak az város építésében való segítsegekre. Az Templum építésére pedig estendőkint huz huz talentomot adának mígen felrakastatnek. Az fent Oltaron való áldozatra, tíz tíz talentomot szolgaltatnak. Magoknak kik Babilloniából haza mennek vala az város építésére szabadfágot adnak vala. Az Papeknak bizonyos famu fent ruhákat, az Levitáknak élelt. Ilyen állaspattyok vala azoknak az Raboknak. It az Sz. Historia három dolgot ad előnkben. 1. Az kik ot tartanak vala az Secularis fok között egynek is életét el fogyasztani nem ügyekeznek az Ásírúfok: főt inkább paranczolatot adnak az fő népek, hogy házajoknak meg építésében minden segítségvel legyenek. 2. Az Isten házat ígen meg bőczülük. 3. Az Egyházi szolgákat az ő méltóságokban meg nem haboríthiak, hanem minden taplalással vadnak nekik. Ez volté az indulat az miénkben is: Bizonyára minémű jó akarattal voltak hozánk, meg értheti kik mikor azt mondták minnyáian közönségesen: Job sokkal hogy az fél fuya el házainkhoz még az hamuátis, sokak, farkasok, vadak madarak lako helye legyen Országunk, hogy sem mint mi lakiuk, kiker ők Calvinistáknak neveznek Ereneknek és hűtől fakattaknak. Az Prædikátorokat pedig magokat hogy az fent házaságban élnek, latroknak mondtak feleségek híres kurváknak. Maga az fent Pal tizta ágynak névezi minden rendek között az Sz. házasfágot. Az Prophetak is éltesnek ez életnek nemében minnyáian. Nemelyleket továbbá közzülök Reti Philémilének, némelyleket Ferségőnek, némelyleket egyéb gyalázatos nével neveztek. Ezek mind nyomtatásban forgottak ez néhány estendőkben előmink. Az Isten háza felől talám job értelemben voltak: Mikor az okatis el foglaltak tőlünk addig sem Solosmat sem Misset abban nem mondatnak vala, hanem előfór iol meg seprűtek vettek azokat nag maroknir vészdekel. Az tisztatlan fertelmes Ásírúfokkal bókak ezt ezetkedni az Plenger alat. Miért ezetkedtek mind ezeket? Nem egyebért, hanem hogy az keresztényi vallás utállas

rosságban jusson, napról napra az halgatok előtt. Meg tetzik már mennyel volt nehezebb az mi állapotunk az Sidokenál. Jobb volna bizony meghalni embernek, hogy sem mint ilyen iszonyu gyászattal ez világot élni. O ki sokszor várta K. Vram ez meg keferedet keves keresztienység, hogy az Felfeges Isten, ilyen nagy ínségeben, elő állassa már egy szer, auagy Samsonot, auagy Barachot, auagy pedig len Ehudot, auagy valakit egyebet az sent Hadnagyok között. Ő Felfege az mi Menyben lakozo Istenünk, meg halgata sinton akkor bennünket, mikor már az habok az hajoban kezdenek vala ugrandozni, Es Felfegedet mint egy fényes napot az Eghen valo sűrű homályból az veznek közepette hankodo keresztienységnek fel mutata. Légyen ezért dicséret, tisztelgh Ő Felfegenek örökkön örökké véghnélkül az Anya Mindenható Istennek, az Ő sent Fiaual az Iesus Christusfal és az örök életre el, petsetelő vigasztalo sent Léleckel, Amen.

Az mi az második Circumstanciat illeti. Adando az örök elő mindenható IEHOVA sent Vr Isten, meg ez vdrig az F. munkája és mellestünk valo forgalodása nem volt hasonlatlan, hanem inkább nagy szép diadalmas csatával az meg somorodot keresztienységnek igen örvenderes lő. Első estendeiben mindgyárt Erdelyből valo ki jövelélinek, ugy mint 1619 estendőben, s. Mihály havának 12. napian Cassara be sálvan, 24. napian ugyan azon honak Ország Gyűléset solgáltaván fel indul Posomban. Ebbeli utat mint áldotta meg Isten, sok nemzetiségek értek, nem csak azok pedig az kik közel valo Tartományokban környűlődtünk laknak, hanem egész Asia, Africa és Europa jól tudgya ezt, és ninczen csak egy része is ennek ez világnak az melyre mindgyárt az F. io maga viselése ki nem terjedet. Mert nem sokára, és tálam az mint vélekedhetem sálóle, csak három hét auagy annál is kevesebb vdo alac, Országunknak réghi vdoében nagy dicsőségű sent és győzedelmes Coronaiat F. kézehez véve.

Ennek

Ennek pedig hogy az F. kezéhez valo, akadása emlékezetesb legyen, fel tiztele Isten Felfegedet egy tisztes győzedes lemmel. Mert 17 avagy tizennyocz száz gyalogh meg valogator jó Lantz vitézek, kik ennek meg őrizesere botcsátatainak vala elől jároban, el hanyak az fogokat, kiknek nem csak ez vala bándékok, hogy csak Posomban őrizek az Wartath, hanem meg ez is vala az ő ügyekezetek, hogy Tokayban egyek meg, ha Isten reá segítene az Sz. Marton ludat. Vgyan ebben az Estendőben nobilitata F. és meg ékesite feledte igen az Magyar nemzetet ezzelis, hogy az Stessai, Morvai, és Cseh Országhi fegyveres keresztien Vitézeket kik huszezeren valának egy neminemű santzban magokat be alvan az Ferdinand Czásár táborá előt meg sábaditthya. Kikel F. mint czelekedet jól meg teczik előben, azoknak az követeknek czelekedetekből, kik az Nagybombai mezőben Felfegedel semberen lettenek egy elősör, kik térdén alva ha F. engedte volna meg kőöntek volna az F. jo orában valo érkezeset. Mert űk vgyan arra is az véghre valasztannak vala mint egy 80. loval hogy sinton Cassaigis alá jöjőnek és hogy vgyan meg lássák azt ha valoe az hogy F. meg indult. Másodszor mely igen sükfeges volt, az F. segítségé innen is meg teczik. Mert aligh látot, olvasot, avagy halhatot ember nagyub örömet idegen nemzetéhez, mint akkor azokban volt az mi nemzetünkhöz. Bőrűtenek mihelyen meg látták, az F. sűrű lobogos kopias, fegyveres pantzelos hadait: lőtek Doboltak, trombitáltak, halakat adtanak Istennek siveknek minden erejéből. Mert bizonyos dologh az, hogy nem külömben volt ő nekik is, seregény, Christusban Atyankfiainak állapotok egy szer immár, mint sinton az Iabes Gileadbelieknek, midőn Nahaz az Ammonitaknak Fejedelme környűl vette vala őket. 1. Sam. 11. Miképpen pedig Saul azt a Pogánlagot imde amoda el furtata sállal az Város álol; sinton így F. ezeket nem kevesse ijeste meg. Mert a ki hon el vihete az Dakot az kurta Palaftal egyűt, az mint kiról lehete el vive Berssele. Az kik után F. mint egy FVRIVS CAMILLVS

C

hazás

hazáért, odais el rugzkodék egész hadával egyetemen. Es ha neminemű Viperá termékető hazánk naladatlan kevély nes gédés fiaí Achab és Izabel fayzati, nem dióskódnék vala Országunkban az Lengyel határbul, megh akkor léssen vala az, hogy nem csak, az mi segény hazánk szabádul vala megh, hanem megh több egyéb keresztényen nemzetiségeknek is szép nyugalommal béréshet vala F. Mert immár negyed napia vala, hogy F. az Várást körül vette vala, mind az benne való táborral egyetemben, kik bizony igen vékonyan kerülhetek vala megh akkor, mind eleféggel mind egyéb erőféggel az Várasnak megh tartáshoz.

Ez el mult 1620 estendőt pedigh mint mulatta Felfeged? Nem volt azis üres az F. jó gondviseletétől. Mert ebennis az F. viselt dolgait ha feljegyzém mind, sokra terjedne írásom. Azok közzülis csak kettőt emlekezém. Eben az időben lón Felfegednek egy igen szép triumphusa, az Német Vitézeknek reménysegek kívül Posonnal. Mikor F. táborával egyetemben fordult volna Német Vyvarfele nagy Szombatul: főleiben esek ez az Csásár egik névezetes Generalis Kapitányának DAMPIERNAK. Ezokáért nagy hámar Composton, az Dunán Betsbül le ereskedek tízenket ezer valogatott vitézekkel 9 napjan Otkobernek, hogy Posont Vyobban occupallya: és az Coronát kezehez vegye: de az Tekintetes és Nagysagos Rakoczi György Felfegednek, az többi között igaz Híve, és hazánknak jó akaró fia Istennek czudálatos gondviseletéből reáerkeztvén az tsiatara az Corona Posonnal egyetemen F. számára megh tartaték DAMPIER pedighen ot marada. Mert elűtek az feiet. Iolehez Palfi István az Német Vrainnak vizagtalasokért ósve varrata az derekával, és az képétis kiírta. Ez emlekezetes és szép triumphusa lón Felfegednek eben az időben. Mert az nagy Görögh Agamemnon Csásár táborában minemű tisztisége vala, amaz tollas nevezetes vitéz Achillesnek; ilyen méltóságban vala ezis az Német vitézek

*Dampier
el esik*

Vitézek táborában. Mert bizonyal hallottam ezt, vólt az Várese, nem köz emberektől pedigh hanem az Német Vrak hájából, hogy job vólna egy Országnek el vesni hogy nem mine Dampiernak megh halni.

Tovabba noha csak ez egy Dampiernak vesedelmé legge ez egy estendőben megh örvendeztetette volna az keresztényeket. Mert bizony emberi mód szerint sölvan az dologhoz sok ezer embernek kellett volna addigh el hullani, migh csak ennek ez egy SISARANAK el kellett volna esni: mind azon áltál, több örvendetes tsiatakkalis Isten ő Felfege, est az estendőt Felfegednek és minekönkis megh vdvözle. Béseltek az kik jelen voltak beczületes fő Emberek, az Feyér hegyen tul, mint és hogy hogy hullot egy ne hanzor az BVCQVOY Kapitánfagha alat való Németféghis Szakotsa és Strafnitzas táján, sokszor jó lovakat, Hintokat, Barsonyos Aranylántzos Német Vrákat fogtánac, az segény Haydu Vitézek. Az köz Német táboknak pedigh vgyansámok sem volt. Végheire vgyan megh isoniodvan az nagy vér onasztal, sokszor a mikor mód volt volna az dologbanis el mulattak hámbandékkal. az fele fegyverrel való isonyu véeronast. Illyen szeréntlékkel látogatta Isten Felfegedet, ebben is az estendőben.

Térek immár ez jelen való 1621 estendőre. Ebben is Felfegednek menyí vgye volt, olyan nehéz volna mind megh írnia, mint azt menyí tseber viz az Dunában, megh mondany. Ezek közzülis azért csak némellykről sölhatunk, kiváltképpen mi, kik Felfegeddel egy vton nem járhattunk. Mikoron az Német nemzetiségh vette volna esében. hogy az bölcs Mindenható isten, Felfegednek elő menerelt adot dolgaiban, véve erre magat, hogy Felfegeddel frigyet tractallion. Melyben hogy job mogya lehessen kívána az FRANCIÁI nagy hatalmas Fejedelnnnek intercessioiat: Ebben nyilván vgyon az egész Országal örömeft procedalt, előment, terminusis adot F. vgy

vgy mint Sz: János napiat. Mert F. eleitől fogván mind kerűs-
te az véerontást. Melliet F. az egész Ország hallattára, Isten
előt való protestatiojával egy néhánykor megh bizonyított. De
mint lón az dologh: Ezt az jó sándékor az Német Vraimban,
az Pokolbeli ördöghígen megh irigyle. Mert ő előtte az em-
berek közöt való bent békeféghígen vitalatos. Az kiket F. *ad*
locu pacu tractande az békeféghítraftalas felől való helyre küldöt,
ázok között nemellyekre Aránygyéket bocsatot, nemellyiket
ez világhí dicsőféghnek kívánásával vesztegetet megh. Az
mi publicum, közönféges jó volt, nem boczátra abban elő,
há nem csak az mi az magok elő menetelire tártótot abban for-
golotának, annyra hogy az egész keresztényfégh, csak egy
kútfinnien mulék el, hogy az elébbi, avagy még annalis na-
gyub veszedelemben nem élék.

Ezek így levén, kelletek K. Vram Felfegednek alá júni ide
Cassára hogy it alath az vjonnan támadot, napról napra inkább
inkább geriedőző tűzeth megh oltsa. Migh ebben faradoz F.
Pofont Nagy sönbatorth el foglallya ísmeg az Német nem gon-
dolvan semmit ázzal, hogy még az fel vetet cél eléb vagon.
Filek Varatis pedig egy néhányan el vdegenitük az Ország mel-
lől. Ezek: it ísmeg az dolgot jó karban állátvan Sz. Iván
hávnak 4 napian Cassarul ki fálván Göntzre, gondolkod-
van az Orzágnacvobban helyére való állattarása felől. nem
sok vdo mulván, jura F. Filek alá, az mellyet F. az benne való
Pártosokéit földig le rontatni akara: de az nagy embereknek
instantajara, olyan réghí erős háznak karath F. megh gondol-
la. It ezen az helyen az két Pálfiyal és Bosnyákkal az Duna
ket feléről, közel s avagy kilentz ezer ember az Vár segitféghére
joven, nagy keűléttel Német fegyvereféghkel egyetemben igen
megh romlának, és mint Chore Dathan Abirom, kik Moytes
ellen fel támadtának vala: sítte vgy járának. Mert mind Saros-
rostul, bármostul, az fegyvernek elire kelének, az kik attul megh
marádnak 35 Zázloval, Dobyokkal, Trombitájokkal veze-
rekkel

rekkel együt az F. táborara mint egy seregh niay be haytatanak.
Igy járnak mind ázok, vala kik az Isten semefenyet patogate-
tyak és az ő sokafagokbán biznak. Megh romolnak mint amaz
kemény kő síklara elet földül való édenick.

It Filek álat sokaig F. nem nyughatek. Mert Ersék Vy-
várbanis, hogy F. megh segitse az Tekinteres és Nagylagos
Thurzo Stánislot, és az bodog emlékezetű Iffuságának virag-
gaban hazánknak sokat solgalt Istenfelő Turzo Imret Mathius
födevel egyetemben, az Németeknek süntelen való Vár lövése,
és az Országban előb előb való teriedese igen kívánnya vala.
Megh alda az könyörülő Isten, Felfegednek ez belü utatis.
Mert mikor Dobiath megh ütete volna F. és Vy Palánkhöz
megh állot volna, meg hozzák Felfegednek az másik Ferdie-
nand Generalis Kápitánnyanakis Bucquoynak tudni illik, az
Német Vraimnak, minden reménfégek kívül való eset vesze-
delmet. Az Sándor hádában való Vitez Pármeniohoz, há
sontitottak ezt az Német fegyveres vitézek. Mert nem az Czás-
sár birodalmábanis térmet volt ez az ember, hanem nagy
mésőnen idegen Orzágbul hirre soc ezer arány forint zalogh
alatnyerte voltot ki csak ideig az Hadviselekre az Ausriaca
familia. De az Elő Istennek gondviselefebül, csak sítte vgy
jára, mint az Philistæufok közöt való nagy magas ember, az
kit Goliathnak nevez az Sz. Irás. Egyker mikor Dampierral
ez az nevezetes Vitez nem tudom sítén megh írnia mi dos-
logért ösve solalkozot volna, Dampierr vak merő vitéznek,
magat pedig okosnak nevezte. Az mely mondasában sokkal
söbnak alitya vala magat lenni. Mert vgyan igaz ez, hogy
ákar mi dologhannis, többet nier az ember az üdötül való okos-
saggal, hogy sem mint az hertelen vak merő bátorfaggal.
Bizonyara pedig menit tulaydonitot az okosságnak megh tee-
czik innen. Mert valamikor ő az ő Táborat le akarta állítani:
mindenkor erős Viz sígetekben, avagy nagy sűrű erdőkmellet,
hanyatot Santzot, és oda sorulvan, onnan varakozvan az jó

alkalmatosság után sokszor jó szerentsékekkel is járt. Mikor Ersek Vyvar alá jutott volna, ez féle boros helyet kívánt, és igenis háragut az mint mongyak, az Tábor iáro Mesterre, hogy az sík mezőn, csak egy bokor sálatis nem mutatthat nekí. Mind ázonáltal oly mely remerdek és nagy mesterfégel Casamatakkal bastiakkal megh erősítetet fantzot hagyta ot, amelihez soha senki seme, hasonlot mást nem látot.

Csiudara melto ennek az embernek az ő maga viselése. Besélttem allyanokkal, a kik Táboraban jelen voltak, sinter akkoris, a mikor Ersek Vyvar alá állot. En bizony igazan mondom, hogy immár az menije étem, sok nevezetes hadakozzo embereket étem, ez fele idegen nemzet közzül is de ehez hasonlot, meg nem halhattam mi od gyermekfégemtől fogvan is, az hadi dolog hoz valo kezületre nézve.

Mikor az Thabora felől kérdezősködtem: Mondották azt, hogy mindeneftől fogvan is, ket ezer Nemet Auszriai aligh volt körülötte, hanem mind amaz messze és tavoly valo tartos mányokbul tengerek sigeiteiből valo külömb külömb fele erős valogator nemzetsegekből állot. Egynéhány sereghe volt, kiben csak Frantzoz, fekete Olas volt: voltak némellyekben csak Spaniolok. Nemellik sereghe ismég csak Valonokbul Olasokbul állot. Ezek pedig mind az ő modgyok szerent ollyanok voltak, az kik már az elöt nagy erős kemény hartzokon önön magával egynéhánzor, hol együt hol másut jelen forgották: régről fogvan látot hallot, sokféle szerenczen által ment Haduagyok, Kapitányok, Vrak, Groffok, voltak, io lovokban szerzámokban, psantzal sík fegyver derekokban felette igen bizhattak. Szám szerint sinter, menin lehetek önön magok tudgyák, mindazonáltal az menijre az emberek vélekedhetnek felőle, voltak ötven vagy hatvan ezeren. Ha keveslen voltak volna. olyan nagy negy roppant Táborban nem állottak volna egyzerfmind. Mikor pedig helyeből ki mozdult, Zaflos it meg

it meg ereztette, az mezőre ki kerekedet, az otvalo síknak közel az felet el lepte. Soha valaki azt láta nem vélte, hogy meg annak valaki az urat meg gatorhassa: sőt meg mikor valami oly fő embert el fogták is közzülök, azt mente mondani, hogy soha oly Czászar ereie nem lehet, az kívül szemben nem mennek. Ne is gondolkodgyék pedig soha senki az felől, úgy hogy azok meg nem vinának. egynéhány izben pedig, nem csak egyber auagy keizer. Ha pedig ismég Thaborban telepedet, aligh hísi el ember, az minémű reutentő keffeggel volt. A soia, kapaia, kofara, seyfeie iszonyu nagy halmoctal volt ket rendezel is, pora sántalan tonnackal az fantz piátzan, golyobiffa nem csak imigy amugy sekerek hatan, hanem ugyan nagy rakasokkal láthatta ember. Lövő szerzámái Algyui Tarazkai sereg bonthoi, órósgok képek anni a menije egy Táborban sok vődöktől fogva, sem nem láthatot, sem nem halható ember.

Szándeka pedig mi volt, mikor az felől is tudakoztam volna azt mondták: hogy minden ok veteren mihelyen az meg állot várat meg véti, mindgyárt ide alá fordítja hadait, és hatovab nem, de az Tizaig alá jőön. és immár az mit regől fogvan akarnak az Nemet Vraim, azt ő végben vigye. Az pedig hajo volté. efében veheti akar kiczdais ebből. Mert mihelyen valakit az Magyar vitézekben meg ragathattak azonnál mint az Rokot meg nyuzták az büniért. K. Vram, ha F. többet nem solgált volna seregny házánknak, csak sinter ez egy Sarkany természetű Holophernefnek életet, hogy el fogyatta öröktizettségét érdemlene F. Mert ha az reménfég kívül mi nekünk segitsegünkre sinter Hatalmas Mennyei Vr Felfegedet ez eleiben mint egy erős Oriást nem álladta volna, régen eddig ez egész föld, kefer ves gyázra, utalatos puzrafagra, jutot volna, sok szép Falunknak, Városunknak, csak az hamva és ifóghe sem volna eddig. Mert mint az kegyetlen Teeli Orozlánok, megh diholódót fene farkasok, fezekbea meg boligatot Darafok úgy jötenek reánk felefégestől, gyermekestől, ebestől. Mezőnknek batma

barmaik meg emeztedték volna először, annak utánna kereszt-
mes gyermekinkat semünk előtt mind az fátylára hántak volna.
Az gondviselő fő népeket nyuztak sűtődtek volna. Az kik az
fegyvertől meg maradtak volna, azokat porazon hirtoltak
volna, ortzaiokra pökdőttek volna, és ezert az eles fegyverrel
valo hálalnál, keserves nyaualyara jutottak volna. Egy szó-
val Csudava lettünk volna mindén nemzetsegeknek kik ez egész
Egh átalaknak. Hogy pedig ennekis az fő embernek elése
emlekeztesb lehessen, ez mellet egy néhány nevezetes fő Romai
Kapitanokis esenek rabba. Az kik pedig fegyvertől el hullá-
nak, mint csak olyan, véletlen köz csiatan azokis voltak
többen három százal,

Bucquoy
eset

Hármadszor mikor F. Ersek Vyvar ála fel érkezett volna,
meg hálván az Fűnektől való ellenfeg az F. Ioua lábainak dobos-
gafat, mint egy Benadad Király hada Samaria álat meg reműs-
le, meg nem méré állani az nagy erős támozot, hanem jó eleve
árról gondolkodék, melyre esnek Posony fele atalab az ut.
Megh mozdula olyan nagy vasas roppant Tábor. Itis az
bölcs Mindenható Isten bátoritván Felfegedet nagy szép nyereseg-
gel meg álda mint egy Iosáphat Királyt. Mert noha az is szép
dolog, hogy egy néhány száz el hullt az futo ellenfegben, de
ennel örvedeteseb so nagy öreg és csudara méltó szép Algyuka-
nak gazdag nyeresége. Mellyekkel F. űde, az mi tartomán-
nyunkra való szép erős hazainkat, úgy mint Cassat Patatot Vá-
radot igen fel tiztele ez mostani űdőben.

Eörvöndezéssel hallotta ezt a jó szerenczeit Felfegednek
űde ála az egész keresztényfeg, azok között enis. De leginkább
örvendeztem ezen, hogy hallottuk azt F. fellől, nevezetes fő
emberektől hogy minek utánna az ellenfeg el felledet volna és
a hirtől is meg fűnt volna, az Vitézek minden felől az űbesből
az Dob Trombita sora őve gyűltenek volna, F. levén az
lűveget az egész Tábor közepin, intet nagy szép hathatos bűse-
dekkel

deckel mindeneket az Isteni buzgo háláadásra Magais pedig
F. szolgáka az VR Istent, és halakat adot ő Felfegednek, nagy
szép aytatos buzgo fel geszedet fűvet? Ezen mondom felede
igen örvendeztem magamban. Mert azonnál el remenlitem
azt, hogy az nagy Menyten lakozo VR, Felfegedet ez után nem
sok űdő mulva több szép diadalmakalis meg kezdő látogatni.
Mert igaz az a mit Chrysostomus Doctör mond: *Iuvitat ad plura
qui grater suscipit modica*, valaki az el vet jókrul hálakat ad
Istennek, több jobbnak meg ádalara keseríti ismeg ő Felfeged.
Ellenben az kik az Istentől el vet jókrul, meg nem tudnak em-
lekezni azokrul az Sz. Bernard meg azt mondgya. *Accipiendū
verē est indignus, qui de acceptis fuerit ingratus*. Nem méltó az biz-
zonyára, úgy mond, több kövezközendő iora, valaki az vet
jókrul el felekezék.

Negyedzer ezt az én szívemben be rekeztet remenl-
get, nem hagyja az mi K. Istentől sokára, hanem ismeg F. fe-
lől, újjob jó örvedetes hírt adá hálánonk. Mert F. terit-
vén hadat Ersek Vyvar alól Nagyömbatra, az melyben tízen
öt száz fegyveres Némerek valának Palfi Miklóssal és az Ham-
burghi Kapitánnyal. Itis az mi jó Istentől jó kedvét mutatá
Felfegedhez. Mert az előjáró Vitézek azokban az kik az Vá-
rosból ki jűtek vala: egész Farkas hídattal fogvan mind az Vá-
ros kapuiaig erősen vágak hullatak az ellenkőző felt. Az
Hamburghi Kapitánis ot foglya esek: ákinél az mint hallom az
egész Czásár hadában mayd job hadviselő ember elig lehetet
Dampier és Bucquoy után. Mikor pedig F. el érkezék, es
valamenite meg iestete volna őket valami tizes laptackal, es
egy néhány Algyu golyobifokkal, kegyelmet kerének meg
adák az Várait. Az Czásár fegyveres közül öt százán látvan
az F. jó szerenczeit, meg maradtanak az F. táborában az több
bi el menenek Palfi Miklóssal.

Eötödztör K. V. terite F. örvedetes Dob Trombita fo-
val és

valés ez s^hep nyereséggel ujjonnan megh vidult hádat Pofony ála kis A^hffony hávának csak mint egy az kezdeti fele. Mert orásta be ujjonnan ísmegh igen erős Santzban, az Duna síges rében közel, csak az Városhoz az Ersek Vyváráról el fálador BVQVOY nagy háda. Itis azért az helyben miczoda s^herenceie forogh Felfegednek arrá forditom pennamath. s. Azért hogy Felfegednek oda valo indulasa hireckel legyén Betsben az embereknek, el bocsiata elöl jároban F. Ausiriara nyoltz ezer magával, az Tekintetes és Nagyságos Rákotzi Györe györ, tudni illik hogy megh lássa, menire lehetnek azok az kik az Bethlehem tartományaban valo kiczin csecsemő gyermeceknek torokkat megh akariak metélni. Azt mondgya egy irás magyarázo Doctor: *Lento quidem gradu procedit vindicta divina, sed tarditatem supplicij gravitate recompensat.* Lassan lépdegetik elő az Isten bosszu álló haragya: de amikor el erkezik oltan, az kesedelmet az büntetefnek nehéz voltaual állatthya helyére. Szinte ugy járanak ezekis, addig álnokoskodanak, az Frigy tractalással addigh hányak imide amoda az halor, hogy megh fizete Isten ő nekik. Mert reménsegek kívül onnanis á honnan nem vártak volna, mint Illyes vdeieben idz fálta ő reálok és fok s^hep faluiokat Varosokat megh égete Istennek méltó íteletéből. Onnan migh ez selyül megh int nevezetes Hive Felfegednek megh igre addig Felfegedis Pofony vará és Varafakörül le telepedik, *bonoamine*, jóreménsegeátat. Mert csak addig migh F. oda erkezik az E. maga s^herencezegeből, s^hep kívánatos s^herenceiek fordulnak hol honnan F. eleiben. Mind azokat megh nem írhatom, hanem légh inkább ezenis ez helyen két kivalképs^hpen valo emlekezetes dolgárol emlekezhettem csak Felfegednek.

Mikor az Vármegyéről valo fő fő népeket Hadockal egyetemben, ide ála az Országban valo vigyazasra el boczatott volna F. it fülökben esek ez az Betsben be sorult Német Vraimnak. Azért nagy hamar kilentz ezer válogatot nevezetes fegyvereseket, az Vdvár népe közül boczátának Pofonhoz ezaka, csak

csak Saykakon, hogy ezek az Duna sígeteben be sorult természetek sok néppel az F. táborat megh v^hssék, kik hertelenében, ugyan karotkatis tettenek, az mint hállom az Váras alá veret sántzban valo vitézekben, az migh Felfegednek ertefere eset az dologh. Az mi kegyelmes jó akáro s^herenceievel réánk vizgyazo Menybeli Attyánk, ézekelís ugy czelekedek ujjobban, mint azokkal az kik az Izrael népe után az tengerben indulának.

Nagy része ennekis az Duna leuet íssa: sokat pedig az fegyver emésitet megh. Mert az mint vegere mehettem, csak az Sántzbul ezer nyoltz fáz és hetven testet hantának ki. Az Dunának pedig seregenként ugrattak. Ez napis azok oda váde nak. Ezeken hogy Isteniül boczátatot bosszu állas légyen ez innen tezik megh. Mert az Várbul akarvan megh segiteni őket, Algyu és Tárakz golyobisockal, oly veszedelmeklön onnanis, mikor mind az Várat melle sorulnanak, és Magyaroknak velnek őket, az mellyet ugyan derek utközertbenis, ha s^henyvettek volna ellenfejektől, megh erhetnek egyzer vele.

Igy czelekedek réghen az Vr az Amorrhéusok hadauaslis. Mert azok közülis, az kiket fegyverrel le nem gyözte vags^hni az ő népe, kő essőt boczára az maradékára az Eghből, és a^hssal verete agyon őket fúttokban. Miképpen pedig hogy akkor az Eghen valo napis megh állor és solgalt az Isten népe nek: így ebben az igyeben valo esáthaíat Felfegednek Eghen valo Világossá nemestutete megh. Mert egész ezaka bizony dologh ez, hogy oly s^henyesség tezet it az mi tartományunkban oda Bets fele mind viraitaig, mint mikor az megh tólc Hoda nak, ragyogo tündöklése el fogya az hegyeket mikor s^hince fel akar emelkedni. Szabadon mint nappal, á kinec hova kedve volt el mehetet.

O fok veszedelemre utolsó romlasra iutot keves keresztényen Magyar Nemzetisg, ne seletkezel el kérlek ilyen nagy jó gondos uifeleferől

viseleséről az könyörülő Istennek. Algyuk az ő nevet, sennyezen az mi hátkban az ő dicsereinek háva. Mert ime újobban ísmeg megh elevenítette az mi lelkünket, és nem engedte hogy az mi lábaink megh ísamodgyanak. Be viih volt minket az haloban, megh borította az mi derekátakat, az mi fejönkre vltette uolt az embereket, és tűzbe vissza vetet vala bennünket: mind azon által ísmegh, ime olyanokkat minket, mint a Nap mikoron fel támad az ő erejében. Mert ime az Menyekből lampást tart az mi ellenegőnknek megh romlására, és az Csillagokkal az ő helyekből solgáltat minkönk. Psa. 66. Iudic 5.

En Istenem én Istenem somjuhozot tégedet az én lelkem, mint amaz puha és viznélkül valo földön idefőva futoso igen meg somjuhoz hárvás. Hogy az te hátalmaffogodat és dicsőségedet láthatnam. Mikoron azért az te nevedben fel emelnem az én kezeimet, mint az kőverféggel ugy beteljesedék az én nyelvém, mikor vig ajakkal dicserehet tégedet az én háam. Megh emlékezem VRam, te rolad az én agyamban, és eyeli vigyazasomban gondolkodom te felőled. Mert nekem segítségem voltal, és az te háryaidnak arnyekaban örvendezek. Az én lelkem te hozzád ragazkodot, és az te job kezed megh őrizet engemet: Azok pedig kik veszedelemre kerestek az én lelkeimet, az földnek az also részére állottanak: az háblyának elire jutottanak, és az Vadaknak eghi madaraknak lettenek eledeli. Psa. 63.

Hatodizor mas rendbeli csáraiás volt Felfegednek ugyan ebben az helyben: de mint és hogy hogy eset, végere megh ez ideig annak nem mehertem. Hogy pedig ez az csáramegh volt bizonyos innen vagyok. Mert Sz. Háromság után valo 16. Vásfánap Góntzón hátegy Arányas Zázlo allya Rab Német, kik között sokan voltának barsoni lomban. Ezek vas léven az fel fel lábokon Váradra küldötte F. az mint mondgyak.

Hetedizor

Heretzer tetzek Felfegednek mindezek után ez egy doslog, hogy F. noha már igen megh rontotta Posony Várafat; mind azon által el hályon áltola. Mert job reménsege érkezek Felfegednek. Ióve azért F. vissza Szentzhez az Duna melle. It két napnal tovább F. nem kesek. Mert Bornemísa Iánost két ház loval és két ház gyaloggal rendele Nagyóombatban, hogy onnan az Várasbul Posony fele neha neha ki vigyazzon. Mas ga pedig F. által kól tőzek újobban Szomolyanal az Fejér hegyen Morvaban. It az Vr Isten nem sok idő mulvan Zakotzat, Strásmítzat, Magyarbrodot Felfegednek kezehez áda, több egyéb háp várasokkal és várakkal egyetemben. VESELEK körül halalom K. Vram hogy Felfegednek légh nagyub munkaia volt. Mert bizván az helynek mi voltához Franciak forultanak vala abban; de előd napnal tovább ittis megh nem maradhatának. Mert F. három felől egytzer smind, hat hat agyut segeztetvén az falainak, hánetlen eiel nappal lövete, mind addig hogy az tornya is nyoltz avagy kilentz őlnire le hákadot, egyéb kőfalai Básthyaiual egyetemben rakafra őzve romlanak mind háme fundamentomaig. Az Várafatis ennek F. többül ki egeztete, hogy soha többé azt emberek ne lakhassak.

Nyolczadik és utolsó próbált ferenczeie volt Felfegednek SLESIA B A N, ez el mult ebtendőnek háme az utolsó lyan. Mikor megh hozták volna Felfegednek Magyarbrodban az híret, hogy egy nevezetes Kapitáni, or legelne hámel az falukon mint egy ezer magához válogatot fegyveres vizezettel. Ra küldte F. ezekre is és magát az Kapitánt kilentzed magaval él fogák, az Hadában, akiket hon elé vehetenek, abban nem focniéne el: Társherekerekel es egyéb portekaiocokkal az megh hárat Vitézek fel őztözának. Há K. V. soha senki egy háot nem solána az F. győzedelmessen vitéit dolgaihoz ez egy nevezetes Kapitáni ember, hat ígevel annit mond azok felől, a melynel soha senki többet nem mondhatná, bár Athenasban tánuolt volna is. Mert mikor senki nem keserítene reá őtet, ezt bebelgeti vala: hogy

hogy egész Olaszországban és meg az Spanyol Nemzet között is valahon mi nevezetes Hádviselő vitéz ember volt, erre ez mostani expeditiora mind ki jött volt: de azok közül soha csak egyis többé vissza nem fordul. Mert egyfajta, másor is mind az fegyver mia el hullottanak.

Itezarant pedig K. V. egy dolgot ollyat jegyzettem meg, az mellyet akar ki is melten csudalhat. Mert ritkan nyertek az Magyarok valami győzedelmet igen nagy kár és vesedelemnekül. De az mint Bonfinius Antálnak írásából meg tezik sok fő emberek Vitézek hallottának el gyakran, mikor semben állottának az ellenfelek. Mikor Schythiából először, ebbe az Országban be jövenek: jölehet az Gothusok és Getak meg futamodának előtök. De az Romai tiztarto Matrinus ellenek támada, az DETRE nevű Kapitányal, ki az Romájak után Német Országat bírta vala. Ezek száz háalomnal nem messze tábori járanak, hogy meg vionak az Magyarokkal. Az Magyarok eyel alatt kelnek az Dunán tömlökön az Sz. Geilerd hegye álat, és igen meg verék őket. Ket száz ezernel többen vesenek ott benne. Szép győzedelem vala ez: de nagy kárak esek felette az Magyaroknak. Mert az közönséges Vitézekben is száz huszonöt ezer vesé el: annékül egy Nevezetes Kapitány is kit Kevenek hittak az Magyarok el vesé a hártzon. Az után Ismegh nem sok vődö mulván, ugyan esen felyül meg írt Romái Kapitányok meg gyűlenek Felső Pánnoniában Berstajan együtt kik ellen ismeg az Magyarok, vijoban fel kesűlenek, és meg hártzolvan velek, ott is igen szép győzedelemel járanak. Mert Matrinus az Romai tiztarto el esek: Detrenek is pedig az Magyarok egy nilat lövenek az homlokában az mellyet ugyan ugy is vön be Romában, innet is nevesék őtet halhatatlan Detrenek, hogy illyen hosszú uton, a nil válat annyi vődeig homlokában el benyvedhette. Noha pedig ekkoris erővönnek az ő ellenfeleken az Magyarok: mind azon által igen meg

meg adak annak is az arrat. Mert ott is 40. ezren hullának el az vitézítő nép közül: annékül három fő Neves Kapitányok is hálának meg, ugy mint BELA, KEME és KADITSA. Kiknek hálalokon nem kevesse somorodanak meg ismegh az Magyarok. Igy Erdelyben igen szép nyereségek lön az Magyaroknak az KENYER mezeien. Mert ott is 60. ezer Törökkel meg verék Ali Beket. Harmincz ezere el vesé annak: De ez is az nyereség nem lehere igen nagy kár nélkül. Mert is is esek az hadnak az feje, az bodogh és örök emlékezetre méltó Somlia nagy Bathori István. Több példák is hozhatnék de sime elége meg tezik innen, minémű szerenczetleneségekel nyertek régen az Magyarok valami győzedelmet sokszor izben. Az mi is Istvánunk pedig, meg Felsőgedet ekedig ugy igazgatta, hogy noha sime kár nélkül nem lehet az dologh de meg az vődeig törhető volt. Noha bizony egy csep nyere sem volt alab való ellenfelel Felsőgednek is igye, mint sime az azoknak. Mert régtől fogva van enni sok idegen nemzet özve nem gyűlt volt mint mostan.

Ezt pedig hogy történetnek ne velnek, az nagy kesgyelmű Isten Eghen való csudalatos jegivel is meg jövendőlterte. Mert az F. kö jövele elöt, tellyességgel egy estendővel, ugy mint 1618 estendőben s. Mihály havának első napján az Eghen ugyan Erdely felől, egy nagy sűnyes saru formára haylot oz lopot támaztot volt mi előnkben, az mely három hetnél tovább minden nap réggel haynal elöt fel tetzet, egész nap fel költeigh, nagy ragyogással ki nyulván ide Német Ország fele, mint egy sebessen eghő kementzéből ki lobogo lang. Melyre felette igen sorgalmatossan kámozottartottam. Mert az Felsőgeden az ő meg somorodot híveinek nyomorult állapotokból rövid időn való meg sábaditasa lampaának észmerem lenni: és jövendőltetem azonnát fele az Daniel írásából a hol az sárvak mit példázának, igen könnyen esében veheti az keresztény olvasó. Miképpen azért Moyses Hadnagyfogat Isten, meg erősite az ő népe elöt való eyel sűnyes felhővel, és nappali arnyekot viselő kőd.

köddel, így az F. Országunkban való io haznos be jövetelit ebből a dornala fel az öröcke élő Mindenható könyörülő IÉHOVA VR Isten.

Örülnek ezen az Romái Imperiumban való dícsíretes kerezyén Electorok, Anglia és több Istenfelő Országok, és valahon ez egész világon az élő Isten igazan tiszteltetik. mind aldgyák magasztalják ezért Felfegedet, hogy ebben az dologban, nem csak költséget nem ki melléte F. hanem meg feje is az ellenfégh eleiben vitte, életeret berenczere vetette egnéhány izben. Mijs pedig minnyáian minden rendek örvendezünk az mi sívünkben, valakiknél az Istennek tisztelge és házajának meg maradása kedves. Hálakatis adunk ezért süntelen, hogy az bölcs Mindenható Isten egnéhány nemzetsegeket, és Nemes Fejedelmeket így fel inditot mostan, és az ő síveket az Felfegedevel, az ő diczdőlgének oralmazalaban ilyen igen egyesse tödte. Mert mostan kezdi az élő Isten végben vinni derekáson a mit Apoc: 17. v. 16. az Sz. Janos Euangelistanak látásban is meg jelentet.

Felfegedis pedig mi vélünk méltan örvendezhet. Mert az örök Mindenható Isten Felfegedet, nagy szép hiral nével igen fel tisztelte. Ez pedig mind Arannál, ezúttal job azt mondgya Salamon. Ennek kéreseleiben sokat fáradozták réghen az nagy emberek. Mert az mint olvasom Iulius Caesar, hogy valami hirt névet kaphasson, csak az Polgari hadak kívül is tizenegyszer valo száz ezer embert vágattor le. Herostatus az Ephesumbeli Dianának nagy templomat, az mellyet egész Asia két száz hus egész estendeig epitere fel gyuta, hogy az ő híre neve is migh ez világ fen állana, mind addig meg maradna. De ez fele hir nev megh mocskállya embert inkább, hogy nem mint megh ekesiti. Az mivel pedig F: magának méltóságus emlékezetit, híret nésetteriet az, mind Isten előt, mind pedig ez világi igaz kerezyenek előt igen kedves.

Az

Az mi az harmadik Circumstantiát illeti, Felfegednek első rendbeli in tetemenit bizony ez is igen ekesiti K. Vram, hogy F. ebben az dologban önön magát foglalvan, soha az tudos emberéket, meg ez ideigh táborabul mellőle el fakadni nem engedte, hanem azok közül hol egjikkel hol másikkal az Istennek Nagyságos dolgait, az Vitézlo népek előt, süntelen prædicalattatya, könyörgéseket szép Oratiokat, gyakorta recitáltat. Ezt F. czelekebi selette igen dicziretessen. Mert soha bizony az Házakban az kárd eli annijr nem fogot az ellenféghen, mint az Imátság, az Istennek segítségül valo hívála. Exod: 17. Mikoron az Izraelitak hadakoznának az Amalech ellen, többet haználla Moyzes imátságaval, hogy nem mint Iosue kargyával. Mert mikor Moyzes fel emeli yala az kezét a hegyen az Izrael diadalmat vesén vala. Mikor pedig az ő kezét le ereztí vala, az Amalech vesén vala diadalmat. Az Iosaphat Iudának Királya meg rettene hog az Ammonitak, Moabitak, és az Seir hegycen tul lakok, nagy temerdék haddal jönnek vala reá. Az fő fő népekkel be méne az Istennek Templomaban, imátkozék meg halgatta Isten ötet. Mert fordita az VR ez háromféle ellenféghnek gonozsándekar egjikknek az másik ellen. Es elsőber is az Ammonitak, Moabitak, le vágak az Seir hegycen tul lako pogányokat, az után önön magok között ismég meg hasonlvan egjk az másikkat el labig el vette. Iosaphat pedig az ő népevel el mene reggel, hogy azoknak jószágokban sakmani vetnének és tanalának nálak temerdék gazdaglágot, az holt testeckel drága szép ruhákat, mellyeket le foztanak rolok annira hogy alig vihetnek el, és harmadnapig kapdosak az nyereséget. Mert seicete sok vala. Negyed napra pedig gyűtenek az áldásnak völgyeben, mivel hogy az VRnak ot adának halakat. Meg tere az után Iudának és Hierusaliemnek népe Iosaphat Királyal az ő Fejedelmével egyetemben Hierusaliemben nagy örömben. Mert az VR meg vígasztalta vala őket az ő ellenfégheknek vesedelmével. Be menenek pedig Hierusaliemb. Nablum, Hegedó és Trombita szóval az VR házaban. Es az Istenül igen megh rettentenek vala,

B

vala, minden Országbeliek, mikor megh hallották volna, hogy az VR hadakozot volna, az Izraelnek ellenfeghe ellen, z. Cro-
nik. 20.

Légyen harmadik példa ebben Ezechias Király, az kinek követet Rabsaces az Assyriabeli Királynak Sennacheribnek Szol-
gáia, ilyen fényeseteseckel rettegter vala: Hald megh: vallyons
nem de az the VRadhoz, és the hozád küldöte engemet az én Va-
ram, hogy megh mondánam ez beszédeket: Nem az férfiakhoz
ze kik az keritesen vlnék, hogy azok megh égyek az ő ganejokat,
és megh igyák az önön víseleteket véletek egyetemben: Ezechias
monda pedig, mikor elerkezet volna Hierusalem alá közönfeg-
gessen mindeneknek. Hallyátok megh az nagy Assyriabeli Ki-
rálynak az ő fávat. Ezt mondgya az Király: Meg ne czállyon
titeket az Ezechias. Mert megh nem szabadíhat titeket az én Va-
ramnak kézeből, és ne engedgyetek mikor az VRral biztat, ezt
mondván, keifegnékül megh szabadít minket az VR, és nem adas-
tik ez az Város az Assyriabeli Király kezében. Ne engedgyetek
mondó az Ezechiasnak. Mert vallyon megh szabadították az Po-
gányok Istent ki ki mind az ő földet az Assyriabeli Királynak
kezeből: Hol vagyon az Hamathnak és az Arphadnak Istene?
Hol vagyon az Sepharnaimnak Hennaak és az Ivahnak Istene?
Vallyon megh szabadították Samariat az én kezemből: Ezeket
és többeket ez feleket sola ackoron az Isten népenek hallatára,
az maga hírkévély Rabsaces Sennacherib akarattýábul. Mikor
pedigh hallotta volna Ezechias mind ezeket, megh saggara az ő
ruháját, és fában öltözvén bé mene az VR házaban, és imátko-
zék az VR elöt, és monda: Izraelnek VRa Istene, ki az Cheru-
bimok között lakozol, te vagy egyedül ez földön valo minden
Országoknak Istene, te teremtetted mind az Eghet, mind az
Földet. Hayts megh VRam az te füleidet, és hald megh az Sen-
nacheribnek beszédet, ki ide küldöt, hogy sádalommal illethe az
élő Istent. Bizonyára VRam az Assyriabeli Királyok el puztít-
tották az Pogányokat, és azoknak földöket, és az ő Isteneiket az
tűzben hántak. Mert nem Istenek valának, hanem emberi kéze-
nek

nek ezínálmani, sa és kö, azért vezettek el őket. Mostan ane-
nakok. mi VRunk Istenünk, szabadíts megh kérlek az ő kezéből,
hogy megh észmeriek ez földnek minden Orzági, hogy te egyedül
vagy az VR Isten. Ez lön Ezechiasnak az ő imátsága. Az élő
Isten ő néki illyen válast tön erre. Az Assyriabeli Király felől
azt mondgya az VR. Bé nem ió az Városban, és nyilat sem lő-
vődöz belé: sem az Payfos nem ostromollya azt, és sántzot sem
vét melléie. Azon az uton az mellyen eljöt, vissza tér, és megh
otalmazom ez várost, hogy megh tartsam azt: én érettem és Da-
vidért az én falgámért. Megh tellyesítie Isten az ő ígérteit.
Azon eyel ki jöve az VRnak Angyala és le vága az Assyriabeli
Táborban sáz nyoltzvan öt ezeret. Mikor pedigh reggel fel-
költök volna, mindenüt csak az fok holt testet látak az Tábor-
ban séllel. Az Király azt látvan megh rettene és visszamene Assy-
riában Ninive városában. Mikor pedig az Bálvan Isten tem-
plomába be ment volna, az maga saját fiai le vágak ötet fegy-
verrel.

Illyen hasznos az buzgo Istenes imátság. Valamikor az
Eghre fel vetettek az ellenfegh között az Isten fiai semeket, mind
annisor diadalommal és ió szerenczével jártanak. Midőn azért
Kegyel: V. Istennek segítségül valo hivásában gyakorollya ma-
gát f. igen nagy erős fegyverben öltözi: akkor fel önön magath
mind egész Táborával egyetemben. Mert sem fegyver, sem dar-
da megh nem tart, hanem csak egyedül az VR, az mint Daud
mondgya, 1. Sam: 17. Mind Sirásánk mind Táborjáró meste-
rünk, elöl utol járo seregünk csak az VR: ő job és bal kez felől
járo sereg, ő a Dandar, ő az segítő sereg, ő sisak, karvas pantzél
és fegyver derek, ő páisvak kopjánk örvenderes Zazlonk, ő
a ki megh verheti és idestova oslathattya az mi ellenfegyeinket.
Tudta ezt mind az Daud ezok: minek elötte megh vüköznek el-
lenfegével mindenkor az VRtul tánaczozt kérd vala előbör. Így
czelekedének vala az Izrael fiai is. A mikor ezt miveltek pedigh
mindenkor igen emlékezetes leih vüközetek. Iudas Machabae-
us, ket fő nevezetes harizon nem czelekedek úgy mint annak előt-
te nem

te, nem tisztele először az Istent: tudni illik, mikor Antiochus Eupator ellen fel fegyverkezek. II. Mikor Baachideffel és Alcimussal ellen keznek. Egyikben sem len iol dolga. Mert az első vitézben látvan az Királynak erejét fél felé állt előtte. Az másokban pedig ugyan el esek és megh hala. Mind ezek K. V. arra való példák, hogy F. felette igen diczéretessen viseli hadat. Ha ebben meg maradunk, megh veri az VR így binte az mi el lenfégúnkerzés. Mert az ő ereje mostan is ugyan az a ki reghen volt. Io voltában is megh nem változott. Mert öröcké való az, öröcké való az ő Irgalmasságas. Psal. 117.

Erről az io teteményről K. V. többet szólhatnék, de mindön ennek az egynek meg írásában munkalkodom Felfegednek többio czelekedetis is forognak szemem előtt. Ez is bizony nagy és igen diczéretes: de az többireis hogy reá lépik aligh hihetem. Látsuk azért rendel mindeneket immár ísmég.

MASODIK IO TETEMENY.

A ot jártam volna K. Vram áhol az nagy Anyoknak még az vnokaja sem nyősheti el az saruát, auagy onnan jöttem volna, áholot 24. órára ha be tésik az: megh holt embert az földben, meg rothad mindgyárt és csak az czontya marad, az világi embereknek valasmit irnek mind inkább terzenek. Mert természet szerint igen örülnek az emberek az uyságnak. De ám bár valaki it legyen az Euphrates vízében, sokat buydosot legyen egyik Tengerről az másokra. Látal legyen az a tartomány, áhol az Elephantok, Vniscornis

cornisok, Parduczok teremnek, auagy ugyan iot legyen bár Americabul, á kít uy világnak neveznek, mind csak el melándo dolgok azok: nem hoz semmit is az Léleknek vdvösségeben való epületie. Nagyob dolog ez annál, az kít én az én el memnek Kohában mostan be foglaltam: Az mit tudni illik K. Vram F. czelekedet Erdelyben az Isten Anyaszentegyházavál. Mikor az VR Isten sékiben Felfegedet be vltette volna, látta azt F. hogy az az Ország az Isten Anyaszentegyházában vigyazo örökök nélkü, felette és ki beülhetetlen igen meg búkült, gondolkodék mingyarást F. több gondgyai között erről, hogy azt a nagy somoru és faydalmas költve sebet, megh orvosollya ha lehet. Ennek három rendbeli utat talála fel F. Elsőben mindgyárt, valahol az Magyar Orsági diczéretes Iskolákban, tudos Iffiakat találtathata, azokat egybers, másors is, nagy szép költséggel, Német Országban fel küldöze. 1. 6. 1. 4. estendőben az Debreczeni Iskolának Seniorat és Collaboratorat. 1. 6. 1. 5. estendőben az Bereksázi Iskola Mestert másod magával. 1. 6. 1. 7. estendőben Martinus Szilvasit az Patáchi Iskolából az Szakmar Nemesi Mesterrel, Ezek K. Vram csak azok voltak az kikre én hásmot tarthattam. II. Ezzel sem elégedek F. hanem meg más képpen is elmelkedek F. ugyan ezen dolog felől. Az Fejervári Iskolát sépen fel építete F. abban két fő tudos embereket rendelvén estendőről estendőre: az Országban az hol mi arra való Iffiúságh talaltathaték, mind be gyütete F. azoknak tiszteleges eledelt ruházatot, könyveket szerzete F. hogy az megh puztult sralmas Ország, sok időktől fogvan, minden javatul ebbeli örömetülis hasonlatosképpen meg foztatvan, venne valami ufolást vidamságot s'kát önön magának. Ebbeli io teteménye Felfegednek mind ez mai napig is len ál. III. Ezek mellet Felfegednek ebben az dologban len olyan okosságas is, az mellyet mi kik it Magyar Országban lakunk csak ugyan aligh remelhetünk volna. Mig amaz uyonnan plantált és még csak virágában lévő tanulo Iffiúságnak valami esü gyümölczet erezhete az Ország, nagy hozzu időnek terzék ez Felfegednek. Ez okáért még is közek

közében nyula F. az dologhoz. Mert valahon it az mi Országunkban és annak határiban is az tudos bölcz ekefen solo háznotan tanítható keresztien Prædicatorokat meg halhata F. azokat mind igéretivel mind szép beszédével magához be hivata. Az többi közül az kiket én eemben vehettem, volt ő Keg: KESER ű I Vram, Erdélyben mostan az Helvetiai Confession valo Keresztien Tanítoknak Püspöke. 2. Amaz bodog emlékezetű Görög és Sidó nyelben gyönyörködő bölcs férfi VARI Szarniasianos Vram volt. Ezt F. mindgyárt ahol az ő vigyázása leghűlkésesebb volt, nagy méltó bölcz itéletű szerint Colosvárbán általata bé. Az harmadik volt MILOTAY Istvan Vram, mind erkölczel, mind pedigh tudományal böczületes ember, az Tiszszantul valo tizenket Ecclesiának Püspöke. Ezen kívül ha némellyeket az egészségtelenység, némellyeket az földhöz valo borokatlanság meg nem tartoztatot volna, bizony dolog az, hogy ez mi Országunkban levő Ecclesiák sok nevezetes fő emberektől váltanak volna meg. Mert F. sokhoz mutatta ebbeli ő akaratyát. Sőt ezeknek felette Ispaniáság viselő nevezetes fő emberektől ezt is hallottam, hogy F. irton it az Vármegyekreis ide, hogy oda be Tanítokat rendeljenek. Ne legyenek az emberek olynyak minémű az oktalan állatok, nem élmervén az teremptő Istent. Mint magasztaljam K. Vram Felfogednek ebbeli czelekedetit? Bizonyára minémű az ertzek között az Arany, az Nap az Planetak között, az drága kövek között az Carbunculus, az Vadak közt, az Orozlány, az fak között az Libanuson zódelő Cedrus olyan én nálam az allatta valoknak javokra és Isten tisztelegere ügyekező Fejedelem. De ellenben minémű amaz első nélkül valo fellegh, az viz nélkül valo kut az ki menyült lab, az meg romlot fog az embernek hájában olyan az Magistratus, a kinek ezekre forgalmatos gondgya nincz. Mert mint az szem az látásra az fület az hallásra, az orrot az illatozásra terempte Isten, így az Fejedelmeket arra válazta, hogy az közönleges társaságnak, és kiválképen az Isten Anyafentegy házanak támogatói legyenek. Ezért is közlőtte ő Fellege az ő névet ezekkel,

ezért

ezért mondatnak Isteneknek az irásban és az Felfogos Istennek fiainak. Pfal. 82. Tovabba K. Ur. hogy ez F. második jo teteményenek is méltósága inkább ki tessék, és ezt is igen nagyinak lenni minden meg észmerhesse, it is három kérdést rostallok meg. 1. Meg mutatom mely nyomorult Ország és Nemzetiség legyen az, az melyben ninczenek az tudos emberek az Istennek fogai. 2. Miképpen kel az tudos embereket az keresztien tanítokat elterietzeni az Országban. 3. Miczoda itéletben lehet F. felől ki ki, midőn az Isten tisztelegenek éle valo mozdításában így forgalmatoskodik.

AZ ELSŐ RÜL.

I. Az Elő Isten az ő törvényben igen nagy jóvedelmet rendelt vala, az Papi rendnek és az Levitaknak, Levit. 27. Num. 18. Deut. 14. Mert mindenbül valami az földnek termése volt, tiszede iart ő nekik abbol. A mikor azokat híven éppen be nem foglaltattak, akkor az élő Isten felette igen haragut az ő népére, megh verte mefieket asallyal ragyaual. Néha pedig ismég, hogy rea vehesse az ő népet, annak igazan valo be foglaltatására, áldást igir nekik annjt, hogy még helyet se rálhassák, Malach. 3. Innen azért immár illyen tanúság jöhet ki: Tiszteleges fizetést ollyat az minémű az volt, oly semelyeknek az kik nekül el lehet valaki, csak az okos emberek sem rendelnek, sokkal inkább az bölcz mindenható Isten. De nyilván valo dolog ez, hogy az kik az Isten Sátorában munkalkodtanak, azoknak jóvedelmek nagy volt. Hát innen ki tetzik világossan hogy ő náluk nélkül vebedelmes akar mi nemzetiség között az dolog.

II. Világosítja ezt az dolgot az Moysesnek az Sinai hegyen valo kefele. Mert csak 40. napig nem lehete az Sido Táborral mint járanak? Az élő Istennek reitencies haragyában esenek. Mert magoknak aranybul borju képet öntenek, és az előttántzólnak vala. Ezért azt mondgya Isten Moysesnek, Látom hogy ez az nép igen kemény nyaku nép. Azért hagy beker énnekem, had geriegyen fel az én haragom ő ellenek, és töllye

rölyemelőket. Exodi: 32. Tégedet pedig nagy néppe téstlek. Ha az Moysesnek buzgó könyörgesere, megh nem győzettek vala az Elő Isten, mint jár vala az a nemzetiség? Vgyan or abban az puztában mind el kel vala vesni. Annakok: ha csak 40 napig ilyen nagy kárt veszedelmet romlást hozot magára az Sido nemzetiség, miczodá reménységek lehet azoknak az kik hat eürendeigh, tizigh auagy tovab az Isten emberi nélkül vadnak? Menjre gericzhetik azok az Isten haragjának rettenetes tüzet?

III. Ha leheté jó állapattya valamé nemzetiségnek, auagy tartomannak az Isten szolgálai nélkül megterzik. 2. Reg. 13. Ot azt olvasom, hogy mikor halálára meg betegedet volna Elifæus, Ioas az Izraelnek Királlya alá mégyen hozzáia, és az Prophetának ortzáira borulvan keservessen sirattya őtet ilyen igekkel: Edes Atyam, Edes Atyam Izraelnek bekerei és lovagai. Ebből az értelem csak ez: Kiczin káron az Királyok meg nem hamorodnak, hanem csak binten ackor a mikor a legh nagyob veszedelmét látják. De az Izraelnek Királlya Ioas, imé felette igen kesereg az Prophetá halalan. Azért bizony hogy utolsó romlas és veszedelem következik az emberekre, áhol az Isten szolgálai nincsenek akar kiczodásis esében veheti.

IV. Az felséges mindenható VR Isten nagy czudackas is igen fel ekesitette világh teremtesetül fogvan az Tanítóit rendet. Henochot az Isten és Illyest elevenen fel vitte, innen ez földről az Eghben. Elifæusnak az siriában mikor egy megh holt embert vetettek volna, megh élevedék. Ionas az Ceth halnak gyomraban az Tenger feneken harmad napigh leven megtartatik. Danielt az heted napig megh ehezteret Orozslánoknak vetik, azok csak meg sem mordulhatnak ellene. Keszeztelő Ionos még az Annya meheben meg ésmerte az Christust. Miért czelekedte Isten mind ezeket? Az ő diczőségével, miért arnyekozta volt meg ilyen igen őket? Keszege nélkül akarta ő felsé-

F. ezzel jelenteni ezt, hogy semmi az az Ország az a város vala hol ő Felsége szolgálai ninczenek.

V. Megterzik ez egynehány rendbeli bentekek Isten szolgálaihoz valo szeretetkiből. Az Galatia városbeliek felől azt mondgya az Sz. Pal, hogy mint Isten Angyalat, mint az Christus Iesust ugy fogattak őtet, és még ha lehetet volna, Gal: 4. Az Ephesumbeliektul pedig mikor buczuznek ugyan ezen Apostola az mi vdvözítőknek, azt írta az Sz. Lukás, hogy miné nyáian sirattak őtet, és nyákara borulvan csokolgatták vala őtet. Mert kivalképpen ezen keseredtek vala igen megh, hogy azt mondotta vala nekik, hogy többbe az ortzájat nem látják, és kifizik vala őtet az hajora. Act: 20. v. 38. Ha ezek ez felyül meg ír bentekek, az ő Nemes és emlekezetes városoknak, fogyatkozására nem aranzották volna lenni az Isten szolgálainak túllök valo el tavozását. Mi szükség volt volna ő rayta ilyen képpen kapdosni, és éredte keserű könyvekkel ortzójokat megh aztatni? Miért voltak olyan szeretettel ő hoza? Az regiek pedig Christostomus Doctor felől azt mondouák: *Melius est Solem non lucere, quam Christostomum non docere.* Job ugy mond az Eghen nem fenleni az Napnak, hogy nem mint Christostomusnak nem tanítani. Káros hát igen felette az tanítók nélkül, akar mely nemzetiség között is az dolog jm iol láttya akar kiczodásis.

VI. Azt is olvasom, hogy noha az Istennek haragya igen fel geryedet volt az első világh ellen: mindazonáltal migh Noe az Barkat el nem kézite, addig Isten ez földre, az Vizözöne nem sálita, ugy megh tartoztata magát csak ő éredteis. Loth Patriarchat bittetik erőssen az Angyalok, hogy mentül hamarab kezüllyön. Mikor pedig kesedelmeznek, fogak azok az ő kezét és minden háza népével egyetemben ki viték az városon kívül: és azt mondgya vala neki az Angyal: sies sus hamar, hátra ne tekints. Mert nem czelekedhetem addigh semmitis mig Soarban nem jutz. Hogy pedig oda juta, boczáta az VR Sodomara kenkeves tüzet, és el süllyezte az városokat, és mind

az egész Lapatzath az városoknak lakosát, az földnek földjét is.
 Gen: 19. Sz Pál mikor Romában vitetnek fogva Hierusalemből, és igen nagy felváltalkozót volna rájuk, az két százhetven férfiaknak, az kik ő véle egy hajóban valának, Isten ő érte meg kegyelmez. Mert azt mondgya vala nékik. Iol lehet szükség vala, az én befedemnek engednetek, és Cretabul el nem indulunk, hogy ez nyomorúságot és kárt el távoztatnánk: Mindazonáltal intelek titeket, hogy io reménységben légyetek. Mert közzületek egy-és el nem ves, hanem csak az Hajo. Mert ez eyel az Istennek Angyala én mellem ála, mely Istené vagyok én az ki tiztelek is, ezt mondván: Ne fély Pál. Mert az Czásár eleiben kel ténéked vitetned, és imé az Isten ajandekon adta tenéked, mind azokat valakik te véled hajoznak. Annakokáért io reménységben légyetek. Mert hiszek én annak az Istennek, hogy ugy lésem á mint énnékem folot. Act: 27. Imé mind ezekből az példákbul kiki eében véheti, vagyone, auagy lehet batoroságos állapotja annak az helynek, áhol az Isten emberi ninczenek. Valamig pedig azokat köztök forgani látják, soha addig derekas védelemül ne félyenek: de ha azokat Isten ki veszi közzülök, odtan bizony bár minden io éberencejéktül bucsuzókat végyek.

VII. Valamikor az felséges Isten igen meg haragut vala, mely nemzetiségre is ezeknek kéresekre mindazonáltal, meg engedtelődöt azonnál. Az Egyptumbeliekre, mikor Isten bekakkat czimafokat és bogarakat boczátot volna: könyörge Moyses és mindgyárt meg sünék czapas. Mert az VR czelekedék Moysesnek beféde éberént, és ki halanak az bekak az házakbul fálukbul mesókból, és rakáfra hányak azokat és az föld el búz hódok. Czudálatos ostora és isonyu ézapása vala pedig ez az élő Istennek. Mert az egész határban féllél mindenüt ugyan posog vala az beka, az folyo vizek is bekakkal folynak vala, és felmennek vala még az Király Palotájában is annak halo házaban, agyában, solgáinak házokban, sító kementzefekben, és teztás
 joks

jokban: Exod: 2. Igy mikor Abimeleknek minden háza népének mehet be rekezette volna az Isten az Saraért hogy ne szülhetnének. Abraham Istennek imárkozék, és meggyogita Isten Abimelechet, feleséget és az ő solgalo leányt. Genes. 20. Az Philistæusok ellen mikor az Izrael fiai hadban mentenek volna, menenek Samuelhoz elsőben, és ötet kérek hogy imárkoznék ő érettek, hogy meg szabadítana Isten őket az Philistæusoknak kezekbul. Mert igen meg rettentenek vala azoktul. Mikor azért Samuel áldozót volna, fel kiálta az VRhoz az Izraelért, és meg halgata őtet. Mert mikor az Philistæusok sítte az víkőzethez kezülnének az Izrael ellen, az VR az Eghbul menydörgeshez hasonlo szóval kiálta tón, azon az napon az Philistæusok ellen és meg ronta őket, és megh veretnek az Izrael népe elöt. Ők pedig ki menvén Mispabul meg kergetek azokat, és mind az Beth Charkószikla alá valo hegyik vágak őket. 1. Samuel. 7. Ahab Király vdeieben is negyedfél eziendeigh nem vala elő, annira hogy Kár minden Paramok meg fáradtak vala: imárkozék Illyes hétzer isben, és igen nagy elő lón. 1. Reg. 18. Ezek is az példak azt mutatják, hogy valamig az föld Rosmarint, Lilliamot és Rosát terempt, mind addig sem lehet csak egy nemzetiség is keresztien tanítok nékül.

VIII. Valamikor az pokolbeli ördög az Isten háza népére az világi kegyetleneket fel támaszta, mindenkör ezeken czelekedtet legh nagyub kegyetlenéget. Mi vdonkbeli dolgokkal bizonitom csak ezt meg. Tudom volt az vdeie, hogy az keresztien Tanítot az zekér alá körtötek, mint valamí házi oktalán állatot. Austriában volt ez; Tudom az is, hogy az Hohernak Palloft adták az kezében és ugy kifirtették ki az várostul, mint egy gonozul czelekedet sómélt, az Isten emberet. Hogy idebe czapot vala Lengyel Országbul, amaz undok védelemre teremnép is, kikkel czelekedtek ugy, mint az begény tanítókkal. Volt oly ezek közül az kinek az fején az bőrt negy részre hasították, és ugy vonták alá az nyákára. Ez pedig csak nem méltó
 F 2
 tór

törtent hozánk. Csepregben pedig mint mesároltak, mind Mestert, Deákot Prædikátort az Isten házában, ha valaki likes nem volt meg halhatta tavali eztendőben. Immár mind ezeket ha egy czomóban forítom ez léfén rövideden értelmé: Az kegyetlen puztító ellenfelegnek ez az ő tulajdonfága, hogy halaslig arra hiet az Zázlora a melynek el esefével, tudgya azt ő, hogy nagyobb kár eshetik az dérek Táborban. De ez való dolog, hogy sem sifosra, sem hegedőre, úgy nem kőfőrdlik az kábat az Sathan fiait, mint az Prædicatori rendre, az mint az elődünk való példák meg mutatták. Hát bizony hogy igen ártalmas legyen az Tanítók nélkül, akar mely nemzetiségnek is az ő dolga ki ki esében veheti akar mely könnyen.

AZ MASODIKROL.

II. Immár az második kérdés következik, tudni illik más képpen kel az tudós embereket akar mely Országban is el terezzeni? Soha ninczen K. Vram ennék job utá, mint a kit F. Isten kegyelmességéből fel talált. 1. Mert minémű az Aegyptus szavani mesejere ki áradot Nilus, sinton olyan akar mely tartománban is az tiszteleges tudományoknak tanulására rendeltetett Academia. Mert miképpen amaz nagy Trojai falobul sok nevezetes vitézek ugrandozának ki, így az Scholakbul, sok jeles fő emberek fármaznak az közönleges társaságnak jávara és megh maradására. Innen mennek ki az Isten Anyaszentegyházában vigyázo keresztény tanítók: it okofodik az ember az törvénybeli causaknak dirigálásához: it névekednek az Itelő mesterek, az Táblán való esküt Assessorok, innen fármaznak az Vármegyéskre, az Notariások, Birák, Eskettek, io tanátsal elterhető bölcz férfiak. Az Fejedelmek, az Czásárok innen fármaznak. Es semíio rend nincz, az ki innen nem jön ki. Ha annakokáért ez így vagyon K.V. így vagyon pedig. Mert soha senki ennek ellen nem mondhat, bizony igen io és felette bölcz utat talált fel F. az tudós embereknél el saporítására. Másodszor ha ez elég nem volna valakinek im nagy hatalmas Fejedelmeknek, Királyoknak, Czásároknak példajockal meg erősitem beszédemet. Ottán pedig

pedigh Hunyadi Matthis nemzetünknek diczeretes Királya legyen első példa. Ő is legh elsőben sok idegen Országokbul, valahon kit megh halhatot oly híres neves tudós embert magához ki hívatta azokat szép ajándekockal fel tiztelte. Czak Bonfinius ebben szép példa lehet és loh: Regiomontanus. Annak utánna ha meg nem hal vala ő is oly Iskolát kezdet vala fundálni Budan a melynek ez világon masha ne lehessen. Bibliothecat olyat szerzet vala már ához, a melyhez hasonlo ha PHIL: Melanctonnak híszünk Olaf Ország kivül sohul nem volt egyéb Országokban. Croni: lib: 5. Ebben sok külömb külömb fele könyveket gyűtetet vala be, mind Sido mind Görög Deák nyelven valokat. Polybiusnak és Diodorusnak írasi ebből teryedtekek először kü. Tovabba ha más után igazat tudok mondani ennek ez embernek az Deák tudományhoz való nagy szeretett Beczben való lakasomban is megtapaztoltam nagy búsegeffen. Mert az harmas Basilia mellett, ákit ugyan ez megh nevezet Király, önön maga epitetet volt, belől egy Academia vagyon, a kit Vniversitasnak hínak. Mostis sokfor hat ház Deák megh lejel benne. Ez felől azt mondoták énnékem az Iskola felől, hogy ő epitette, ő rendelt fizetést az Doctoroknak bele, és mostan is ugyan azon állapában vagyon, olyan jó védelemmel a mint akkor ő el rendelte. Könyveket is olyakat látám egy házban, nem czak egy szer pedig, az kik közül én nemellyeket minden erőmuél sem vihettém volna ki czak az kapun is. Azokat is azt mondoták, hogy mind ő tüle maradot restanták voltának. Hogy pedig ő beneficiumialót legyen ez, nem keelkedhetem czak erre nézueis. Mert az mint az tudós emberek felőle írják, igénygyönyörködőt felette ő maga is az Hítoriáknak olvasásában: sokat Görögbul Deákra fordítatot, czak az maga hasznáért is. Az bölcz embereket való beszélgetést örömet gyakarolta. Vgyan ezen lön oztán, hogy az ő halála után az ő híre néve, inkább ki teryede az bölcz emberek írások által, hogy sem mint életben mig vitézkekék házaia és nemzetége mellett. Helyen vala PTOLOMÆVS Philadelphus is akarván az ő állata

valókat szép czendességben tartani ő is az tisztességes tudományoknak ki teryeztetere igen reá vigyáz vala, az bölcs embereket kik hozzá mennek vala ez bölcs földnek fejeletiről igen jó his vel lattyá vala. Alexandriában ez is oly könyvtartot építtet vala, az melyben több volt hetven ezer könyvéknél, az mint Aventinus írja. Vgyan ez czelekedé ez is, hogy az Sz. Bibliát Phalerius Demeternek tanácsabul, hetven ket tolmáczok által, kiket Hierusaliemben gyűjtet vala, sok fizetéssel Sidobul Görög nyelvre fordítata.

Immár az Királyoknál mégtek az Romai hatalmas Imperatorokra, világbiro Monarchakra. Ezek is mikor leghe inkább akartanak használni az ő állatok valóknak ezféle lfiaknak tanítatásában voltak felette forgalmatosfogh. Sőt hogy azoknak nagyobb ezek lehessen, az Déaki tudománnak tanulásához, ő magok is gyönyörködtek magokat abban felette igen Severus Imperator ele ő 5. ezend: 9. hónapig 25. napig. Ez mikor halálara jutot volna eűben véve az emberi nemzetnek nyoma moruli sorfat így íratta meg magát: *Omnia sua & jam nihil mihi prodest.* En ugy mond minden valék, immár mit használ énnékem. Ez tudos ember vala, meg tetzik innen, Az Egh forgalásrul való tudománról tudta: az fia is nem voltak Déaklánok. Meg tetzik. Mert hogy egyességben éllyenek az ő halála után Miciptának oratiojat küldé nekik, amelyben az egessegnek illven szép diczerei vagyon be foglalvan. *Concordia res parva crescunt: Discordia maxima dilabuntur.* Az egyességgel kiczinek nagyra nevednek: az egyenelenséggel pedig az kik fel vőttek is azok is le állanak. Vlpius Trajanus felől azt írják, hogy oly igen igazságh szerető ember volt ez, hogy az Prætornak egy pallost adot kezében, s'ezt mondotta. *Hoc gladio pro me utarū donec iusta facio: si iniusta fecero contra me utarū.* Iámbor Biro ezzel az fegyverrel mind addig mellettem legy míg igazlágot czelekezem ha pedig latandot, hogy el álok mellőle. evl támadgy ellene. Ez is az Scholákban gyönyörködöt nem kevesse. Mert Plutarchus

chuszt ki igen tudos ember volt, igen megh hí igaz barátjának tartya vala. Erről is azt olvasom, hogy sok bölcs emberek írásaival megh rakot könyvtartoi voltak. Antonius Imperator már 50. ezendős ember vala: mindazonáltal ő is az Philosophok közze gyakran bé mégyen vala, és azokat néha halgattya vala, néha pedig nagy mélféges tükös kérdésekkel fázattya uala. Flavius Claudius mind az Görög mind az Sido nyelvet jól érti uala, és Titus Liviusnak tanácsabul 40. historias könyveket írta. HADRIANVS Imperatoris mind értőie mind meg ekefitőie uala az Déaki tudománnak. Az kik elégtelenek ualának az tanításra, azokat le tészi uala táplalást rendelvén nekik, azok helyeben másokat állat uala hasznosbakat. Az tudos emberekkel mind írásában, mind nyelveud ualo Disputatioiában igen tufakodik uala: minden ezendőről ezendőre ön magának Calendariumot ír uala vizsgálvan az Eghen ualo Czillagoknak forgását. Sandortul pedig mit szollyák amaz Görög birodalomban ualo Monarchatul? Ez mikor már egynéhány Országokat megh hodoltatot volna is, oly igen bőczűli uala az Homerus verseit, hogy mikor az Darius Czásartul el marat nyeresége köszözt, egy drága kővecel megh rakot Arany ladatskára talalt uolna, erre uáfazta, hogy ennek ez bölcs embernek írást ebben be gárvan, meg az derek vikózetben is, magánal hordozza vala. Mi helyen pedig ez az ember is ez világra búletek, azonnal az Attya Philep Király, ennek hogy bölcs tudos Mestert kereslen arról gondolkodék. A akkor pedig az vűdöben nem vala híres seb Déak Aristotelesnél. Ennekokáért ő neki mindgyárt ilyen levelet írta: *Philippus Rex Macedoniae Aristoteli S. D. Filium mihi genitum scito. Quod equidem Dominis habeo gratiam. Non proinde quia natus est, quam pro eo, quod eum nasci contigit temporib. vite tue spero enim fore, ut eductus eruditusq. abste, dignus existat, & nobis & rerum istarum successione* Ez levelnek magyarul értelme ez: Philep Király Aristotelesnek köszönitit írja. Hogy énnékem fiam lőtt abban bizonyos légy, az mellyért az halhatatlan Isteneknek lakat adok, nem annira azért hogy búleter, mint ezért hogy re

Érdőben sületet. Mert remenlem azt, hogy há te Daykalkodhas
tel körülette, nem lében illetlen mi hozánk, és ehez ez Király séke
hez, az melyben mi ülünk. De mire hozám mind ezeket éle
Akarom K. Vram megh mutatni, mely diczéteres dologban
munkalkodot F. midőn Iskolakat epitetet, Mestereket azokban
fogadot, Isfiakat az Országban tanitator. Fejedelmi méltoságs
hoz illendő dolgokban gyakorlotta F. magat. Azért ha én
commendálnam Felfegedet ezért, bizony kiczin dolog volna ez
világi emberek előtt: de im olyanak magasztallják az F. czele
kedetű, az kik nagy Hatalmas emberek voltak, bőczülletes em
lekeztek, míg ez világ fen ál, mind addig meg marad.

AZ HARMADIKROL.

III. Micsoda itéletben lehet ki ki F. felől, midőn Isten tíz
teffegenek mindenképen F. így előmenetelire ügyezzik. Vgy
tezik K. Vram hogy alkalmassan érti az kérdést meg feltehetne
valaki, csak ez felyül meg nevezet Hatalmas Fejedelmeknek ma
gok viseleséről elmelkednek is: de az én itéletem szerint, noha
nagyot szólhatna az dologhoz mindazonáltal: soha énnékem
addig senki derekas válázt nem adhat erre az dologra, valamig
ezt az F. io teteményet, igazab és híveb proba köre nem von
som. Micsoda az? Im K. V. mégis erre az dologra az O Tes
tamentombeli sőt Királyokat. Sz. Hadnagyokat hozom elő,
kiknek nagy és halhatatlan dicsőséget tulajdonit az irás. Ezek
kel az F. czelekedetű ha egyez, oztán batorságossan el vessem akar
kinek is az ő itéletű. Dávid Király mikor csében vette volna
azt, hogy az VR Isten megh erősítette volna őtet, az Izraelben
valo Királyságban, és hogy fel magasztalta volna az ő birodal
mat, az ő népen az Izraelen, mingyárt leg elsőben is, az Isten
nek Ladaját hogy bé hozna Hierusaliemben arról gondolko
dék. Ennekokáért semmit ebben nem kersvén, bé gyűte az Iz
rael népenek fő nemből valo sines népet, úgy mint harmintz
ezer embert, és el mene azokkal Iuda városában Babalaban.
Mert ot vala akkor az Isten Ladaja, az ki által tiszteltetik vala, az
Izras

Izrael Vranak Istenenek néve. De akkor tovább nem vihető az
OBEDEDOM házanál. Annak utánna három holnap mule
van, mégis fel kézüle és fel véuen az Ladar nagy meg mondha
tatlan vigassággal, enkleffel és Trombita szóval vitik vala az
városban Hierusaliemben. Ő maga pedig az Király minden
erejéből tántzal vala az VR előtt. Mikor pedig bé érkeztek vol
na az VR Ladajánál, helyhezettek azt az ő helyére az Satornak
közepette, mellyet fel vonyatos vala néki Dávid. 1. Cron: 16.
Vgyan it mikoron meg áldotta volna az népet az Király mégis
vendégte őket. Mert ada mindeniknek egy egy lepent, egy egy
darab húst, és egy egy palatka bort.

Ezeknek utánna, mikoron egyser az Király az ő Palotás
sában vltne, és minden felől bekefget adot volna ő néki az Isten
minden ellenségeitől más gondolat jura az ő sívében, és monda
az Nathan Prophetának. Imé lássad én Cedrus fákból csinált
Palotakban lakom, az Istennek Ladaia pedig az Sator közepin
vagyom. It az Dávid tanátskozik arról az Prophetánál, hogy
az Isten Ladaianak Templomat csináltassan. Noha pedig az
VR Isten ezt ő néki bizonyos okokra megh nem engedte. 2. Sa
muel: 7. Mindazonáltal ő tőle ezt az io bándeket igen io néven
véve. Ezokáért mégis ennél az sítép czendes nyugodalomnál
nagyobb dolgot igere ő néki. Mert ugyan ezen Propherá által
meg izeni néki, hogy az ő halála után is meg erősíti az ő Országot,
és az Idvözítő Hertzegeris az ő agyékabul boczátna el. To
vabban nem elégedek meg az Dávid ezzel, hogy életemben igye
kezek az Istennek Templomat csinálni, hanem mikor immár
csében vedte volna, hogy rövid nap ő néki meg kellene hálni,
akkor is bé hivata Hierusaliemben, minden felől az ő birodalmas
bul, az Izraelnek minden Fejedelmét, minden Hadnagit és min
den Kapitánit, also felső renden levőket, úgy mint Ezeredéseket,
Sábadosokat, Tisztarkokat, Komornikokat az ő erős vitézivel
egyertemben 1. Cron: 28. 29. és ő közöttök fel állvan, ilyen képs
pen sota ő előttük: Hallyatok meg Atyamfiái én népem: Én
magame

magamban én elvégeztem vala nagy szívem szerint, hogy az VR főntességének Ladajanak nyugodalmas házat csináltatnék, és az mi Istenünknek lábainak famolt, hozzáis kétfide ettem vala mindent valami ához kívántatik vala: de az VR Isten megtilta engemet attul, és azt is monda: hogy az én fiamat az Salamon választotta arra, az építi meghe ő néki az házat. Én azért noha magam ezt megben nem vihetem: mindazennálal tellyes teherfégem szerint, arra kezitettem nagy bűfeggel aranyat az arany berzámockra, ezűstöt az ezűst edényekre: kezitettem drága marvan kőveket, Sardonix kőveket, foglalni valo kőveket. Kébitettem ennek felette kiváltképpen valo kénfetsis: ugymint három ezer Talentum Ophirbul hozot aranyat, hét ezer Talensum rizta ezűstöt, az házat falainak beburíátara: és mindeneket adtam az Mester embereknek kezekhez.

Ist láttyatok pedigh azt, hogy az én fiam igen gyermek, ez pedigh igen nagy dolog. Mert tudgyatok ezt, hogy nem ember háza léten ez. Azért ijs ebben serinyek légyetek. Monda ennek felette ez is, a ki közületek ajandekot akar adni, az Isten házara szabad akarattya szerint, tölte meg az ő kezét ma, és adogyon a mit akar az VRnak. Mint illyen méltó dologban, örömet az Királynak minden fő solgai engednek, és az ő tívkeben az Király beféden fel geryedvem felette igen adának az Isten házanak bűkfegere, öt ezer Talentum az aranyat, tíz ezer arany pénzt, tíz ezer Talentum ezűstöt, 18 ezer Talentum reket, száz ezer Talentum vasat, és valakinél drága kővek tanátratának adálek azokat is az VR házanak kénféhez, és örvendezze az egész solkálág az Dauiddal egyetemben. Így czelekedék David és illyen buzgoságal lón az Isten Anyafentegyházanak épitesében, tellyes életében és még akkor is, a mikor immár halálához elközelgetet volna. Az Cántorokot is pedigh és enkleket, az Afaph, Heman, Jeduthum fiait ő ozta el 24. rébre.

Mikor pedig Davidot Isten az elők közül ki sálította volna, nem kisebb forgalmatossággal vala az Salamon is, az Isteni

üzrelétre valo gondolkodásban. Mert ő is az Tyrusbeli Királyhoz Hiramhoz, mindgyárt kőveteket küldte illyen instructioual. Im én akarok csinálni az én VRamnak Istenemnek névenek házat, mellyet néki bentelleyek, és abban drága illatokbul valo io illatot tégyek ő előtte, hogy ő előtte abban, bűntelen bent kenyezsek állyanak, és mind reggel mind este áldozom, tűzes áldozattal, sombat napokon, uy Holdnak napián, és az mi VRunk Istenünknek benteltetet Idnepen, mellyeket öröckekkel czelekedésnek az Izraelitáknak. Azért küldgy énnékem tudós Mester embert, ki tudgyan mívelni Aranybul, ezűstbűl, erzbűl, vassbűl, vörös és kők felyembűl, ki tudgyon kőveket metzeni az én mesterimel egyetemben. Annak felette küldgy Cedrus fákat, fenyű fákat, Algumim fákat. Mert tudom hogy az te solgaid, tudgyák vágni az Libanusnak fáit, és imé az én solgáim is véslek lésnek. Adok az fá vágoknak és az te solgáidnak 20. ezer seplec véka buzát, 20. ezer véka arpat, 20. ezer bath bort, 20. ezer bath olajt.

Hogy pedig Salamonnak io válassza lón, választá mindgyárt hetven ezer tereh hordokat, fá vágásra az hégyben nyoltzavan ezeret, palliroknak rendele három ezeret, és hat százat. A mikor oztán el végezte volna az Isten házat az Salamon, ugymint magában el inezte vala: ózve hivata az Országbul, mindendómen az fő fő népeket Hierusaliemben, és fel vivék az VR főverfégének ládaiat Hierusaliemben az David városából 1. Reg. 8. Satorával és minden bent edényekkel egyetemben. De vallyon kedves volte ez Isten előt. Meg terzik ez ugyan azon Caputbol az utolsan mindgyárt. Mert mikor az Papok és Léviták nagy felköval enklekénének és diczérnek az Isten, az VR házat igen nagy fűst telő bé, annijra hogy az Papok nem maradhatának orben. Mert az VRnak dűczőséghe betöltötte vala az házat. Kövere ezekben ez bent dolgokban ez felyűl meghe nevezet Királyokat az Ioas Király is, 2. Reg. 12. Mert ő is megparanczola az Papoknak, hogy abból az pénzébűl,

ből, mely Istennek szenteltek vala, megépítések az VR házá-
nak romlását, mindenütt ahol romlás látnak rajta. Ekképpen
czelekedék Ezechias: is, Mert el ronta az magasságbeli Oltárokat,
el tört az fáragot képeket, le vágata az berkeket, és el tört az
Eriz kígyót, mellyet Moyses csinált vala. Mert mind az ideig
az Izrael fiai illatot tésnek vala annak. Ezokáért véte lón az Vr
valahova mégyen vala, mindenütt elömenteli vala.

Végezetre az mit az ISHV czelekedék az Baal Papiáis
val nagy czudára méltó: Látván ő is azt, hogy igen el áradot
az balványozás az Országban, gondot visele az Isten tisztességé-
re, özve gyűte az egész népet, és monda nékik, Ahab kevése
szolgált az Baalt, lehu jobban szolgálja: Mostan azért az Baal-
nak minden Prophetáit, minden Papiáival és szolgálival egy-
temben hiátok én hozám senki el ne maradjon. Mert nagy
áldozatot akarok tenni az Baalnak. Valaki el marad megh kel-
halni. Mondgya vala pedig ezt. Mert el végezte vala magá-
ban, hogy el veztene mind az Baal tisztelőit. Mikor azért egy-
ben gyűltenek volna az Baal tisztelői, és áldoznának egő áldos-
zattal, bé küldé ő hozzájuk az Király nyolizvan férfakat, kiknek
ezt mondotta vala, Ha valaki egyet el szalasztand ez emberek
közzül, kiket én te kezeitekben adok, annak meg kel érette halni.
Mikor azért az vitézek bé mentenek volna az Papok közbén,
le vágak őket eles fegyverrel és el hányák az ő holttesteket. Az
után el járak mind az Országban az Baal templomanak várasit,
és ki hordvan azokbul az Balványokat, meg egetek azokat, le
ronták az Baalnak képeit: is mind Templomostul, és az kamora-
sékke csinálak. Mind ezeknek ez fent és diczéretes Királyoka-
nak az ő czelekedeteket miért bámlálom elő? Bizony K. U.
nem egyébért, hanem csak binten ezért, hogy kinek ki: F. felől
minémű ítéletben kellesek lenni, eében vehesse akar kiczodá is.
Hogy pedig erről való irásom job modgyáual berenaltathassék
be im egy argumentomot formálak. Valaki K. V. úgy mint az
elő bámlált s. Királyok, az Isten tisztességének elő mozdításá-
ban

ban serenkedik az ketség nélkül Isten fia: Isten szolgálja, Isten hada
nagya. Felszéd im lányuk abban törekedik úgy mint azok:
Hát hogy az VR Istennek nagy ajándéka nem volna F. ez mo-
stani vödöben elő emberek között, csak az tagadgya az ki az Fe-
jert feketének mére mondani, és az feketet fejének: mint A-
NAXAGORAS bolondoskodik vala régenen, Mert ő az fe-
jert havatis feketének mondgya vala lenni.

HARMADIK IO TETEMENY.

Maz Romai nevezetes Consul az
bölcs Cicero K. V. azt mondgya: *Bono viro
non minori cura debet esse qualis respublica futura sit
post mortem suam, quam qualis sit hodie.* Az io
Magistratunak nem kisebb gondgyának kel ara-
ra lenni, minémű legyen állapotja az ő holta-
után, az közönséges társaságnak, mint életében áminémű. Eb-
ben is K. V. Felszédet felelte diczérelessen czelekezik. Mert
nem csak arra vigyáz F. hogy migh él F. csak addig legyen io
állapattok az embereknek, hanem még ebben is fáradoz F.
hogy holta után is az F. io teteményével élhessenek nagy sokan
sokaig. Miképpen? 1618. estendőben fel küldé ismét F. kes-
tudos emberrel egymint Gellei Istvánval és Boyta Gasparral az
Nagyságos és Tekintetes Bethlen István Vramnak mostan Fra-
délyi Gubernatornak egy szép gyermeket Heydelbergában az
Professorok kezében, hogy az tisztességes tudományban és Isteni
félelemben idejevel özve fel nevedjén, mint az Nap az ő
fényével, az föld kerekességének, házasának úgy ő is jóvendőben
szolgálhasson. Az kik böles ítélettel vadnak K. V. azok elő ez-
ből czelekedetis Felszédnek bizony Acel pennát érdemlene-
de nem

de nem mindenek tudnak az nagy embereknek magok viselése felől discurlni. Azért ezeknekis kedvükért a menőre én is ebből vehetem, ezt a dolgot, im megh disputálom. Hogy pedig haznosban forgolodhassom ebben is K. V. illyen két kérdést támaszték. 1. Ha szükség volté hogy F. ebben munkálkodgyék az dologban. 2. Vagyoné valaki olyan ezt ki ezt Fellegetben járvalhatna.

Az mi az első dolgot illeti, Fellegetben ebbeli is teremvénye bizony igen szükséges volt. Mert mentől méltóságosabb az rend, az melyből föltették valaki, annál nagyobb és forgalmasabb vele való daykalkodást kíván. Mert azt mondgya K. V. Erasmus Roderodamus, mint amaz ugyan Eghen támasztot Comera, auagy igen nagy iot porondál az embereknek, auagy pedig igen nagy gonozt: Igy ez illyeten nagy és bőczületes familiából támadot ifjú ember, auagy házájának igen nagy jót hoz az ő föltetésével, auagy pedig igen nagy romlás. Valakik pedig kiczinfegetűl fogvan, mindgyárt mint Iosias, az Isten könyvet kezdék keresni, minden iot kel azok felől akar kiknekis remenleni. Mert ha fel nevékednek, minden erejekkel arra ügyekeznek az illyeténnek, mint és hogy találhassák az élő Istennek kedvet, miképpen indichassák az alatok valokatis az Isten paranczolatjának, hiűségellen való meg őrizesere. Azt pedig a népet a ki őtet féli vallyon nem áldanate megh az VR? Az ő ígéreit ellen volna ez. Mert azt mondgya Deut: 28. az Izraelnek. Ha az én rendelésemben járandotok állanak te reád mind ezek az áldások: Áldot léhez az városban, áldot léhez az mezőben, áldot léhez az te mehernek gyümölcsze, az te tehemes idnek luhaidnak szása, áldot léhez mikor ki menendez, áldot léhez mikor ismét háza jűz. Az VR azt mively, hogy az te ellenfeget, az kik te ellened támadnak, te előtted el hullának, egy uton jűnek te reád, és hét uton futnak te előtted. Másut megh azt mondgya Levit: 26. Ha az én paranczolatimat meg tartások, és azokat czelekedelitek, első adok néktek alkalmas védőben,

ben, az föld az ő gyümölcszet meg adgya, és minden gyümölcszet termő fa, meg termi az ő gyümölcszet, és az te cseplestek az bűnetet eri, és az bűnet az verést eri, elégleges kenyeret étek, és nagy batorlással laktok az te földetekben, Mert békesség adok azon az földön, annjra hogy mikor el aluztok, ne légyen ki fel retentisen, az fegyver által nem mégyen az te földetekben, sőt inkább az te ellenfegeteket kerdetetek, és fegyver mia te előttetek el hullanak, és te közzületek őten házat el űznek, és házan el űznek tízezeret: és az te ellenfegetek, ti előttetek fegyver mia el hullanak, és te hozatok fordulván meg baporitlak és megh sokasitlak, tízezeret, és véletek hőmerisget kerzék. És sok védőkűl fogván éle gabonát étek, és az én haylekomat te közzületek helyhezterem, és az én lelke meg nem utál titeket. Te közzületek járok bűntelen, léhek néktek Istenek, te pedig léhek nékem én népeim. Enni jót tudnak haználni K. V. az nagy rendből barmaztak, mikor Isteni lételemben neveltetnek fel.

Ellenben pedig min az Napban való Ecclypsis romlás, puztulást jelent az halando embereknek, így bizony semmit egyebet nem várhatunk magunkra akkor, mikor az ollyatenok kezében akad bégény hazánkknak, csak valami kiczin rétebűl való gondviseléseis, a ki csak othon lakot, és auagy az kopoknak keveretere abarlás a konyhán: auagy pedig az karulyt hordozta az kőles tarloban. Mert ez illyetennek soha ninczen főb gondgya oztán, csak főzet, sütet, ébik, isik, Doboltattya és Tromonáttattya magát. Ninczen pedig ő neki arra gondgya, hogy az VR templomat meg tisztassa, hogy az magas hegyeken való Oltarokat el romya, hogy az Napnak bekereit, az Berkeknek balvánit megh egesse: hogy Astarothot, Molochot, Chamost az Pogányok Isteniet el vesesse. 2. Reg: Porraégye, hogy az őrdöngesőket városokat mellyek utálatosok az I E H O V A előtt, ki keresse, és így az élő Isten igazán tisztelték Hierosolimben. Az kik pedig ez illyeteneknek pártzók aiat vadnakis, azok sem leheinek jobbak. Mert az mint bókéle

mondani: *Talū est Ciuitas, quales sunt Principum mores.* Termézet
 szerint valaminémű erkölcsű az Felső rend, arra hányatlik az köz
 nép is. Innen mi következik oztán? Az Istennek mindenné
 mű rettenetes ostora. 1. A háli hárságh ragya. Mert az VR
 Isten ez illyeneknek az eghet fejek felet ertze tébi, az földet val
 fa. 2. Isonyu betegségeknek nemei: sül, var, fekel, dagata
 fok, meg orvosolhatatlan rothadások. 3. Bőrsűságh erőszak
 fenvedés minden vődében. Mert ez illyenek feleséget vesnek
 magoknak és más férfu hal azzal, házat épínek, de nem laknak
 benne, sölőt vltének de nem vésik hásnat. ókrök sómók előt
 meg öletének, de nem eheznek az hufában, az lova el ragattas
 tik előle, és meg sem rtr soha többé az Istalluiában, Az barmos
 kat el haytia az ellenégg: de nem lész ki megh szabadito. Ez illye
 teneknek fiaityani, más népnek adatának, semek latokra, és
 megh epednek azok mia egész napon. 4. Minden munkajok
 nak hásnat megh ebi oly nép, melyet nem észmernek. Mert az
 VR Iken ő ellenek mebbű nem az földnek vltso réberől ellens
 segethez, az ki semptenel lében, nem úzteli az vén embert,
 és nem kedvez az kiczinyeknek. Kiczoda nem mondaná ezes
 ket sörnyű isonyu nagy romlásnak? Bár mind el vesné az
 napnak sénye oly nagy fogyatkozás légyen benne: mindazon
 által soha ennél nagyub nyomorúságot nem mutathat ez földi
 embereknek. Ackor esnek pedig ezek megh, amikor az nagy
 rendből valok az kik az Országban legy teretesb helyen ülnek,
 jo példat nem adnak az Isteni szolgálásban az köznépnek.
 Az ki pedig ezt kiczinsegetől fogván nem tanulya igen ne
 hézen mégyn reá öregb korában. Ebből immár K. VR. eész
 ben véheti egy elősör akar kijs az én ítéletem szerint, ha F. sűk
 séges dologban forgolodiké, mikor szerelmes Attyafát, bölcs
 sudos embereknek gondviseletek alá adgya.

II. Szükség ezt czelekedni Felfégednek, hogy az At
 tyák és Anyák az ő gyermekeknek fel nevelésében valami jo péla
 dat végyenek ez mostani vődében. Mert vadnak olyák az fő
 népek

népek közül, az kik ezzel bíztatták magokat. Elég kentset fos
 ságot hagyok én az én fiainak, ha Deákul nem tud is el élhet
 tisztelgessen az után. Valóban csak ebcelen gondolkodás ez.
 Mert kiczoda mondana azt okos embernek, az ki az sik jeghen
 az nád sálhoz tárazkodnék? Ez világi életben az Aranyban
 jószágban valo bizodalom, sante bizonyára illyen: Mert az
 mint Cicero mondgya: *Nilū neq, meum est neq, cuiusquam, quod au
 ferri, quod omitti potest.* Semmi sem enim sem másé az mit én tús
 lem az berenczetlenség el vehet. Az arany ezűsi vraságh sante
 pedig illyen változás alá vetetet. Mert nem minden ember lehet
 ezen az világon olyan durabilis fortunæ, minémű volt Polys
 crates. Sőt inkább gyakorla sokkal nagyob és isonyub változás
 alat vadnak, azok az kik ekes Palotakban laknak, temerdek kéns
 ez el bírnak, hogy sem mint az kik az fűstős kunyokban nyáva
 lyognak.

Experialtak ezt sok bölcsék azért ez illyeneknek tanus
 ságotra imillyen sēp sententiát hadtanak az ő irásokban: *Domini
 num rerum collabifollet, hanc autem mentis usurpacio, nullum tristioris for
 tune incursum recipit.* Az ez, ez világi vraság gyakran meg sokot
 változni, az kik pedig az elmenek ajandékaival bírnak azok
 nem rettegnek semmitis az berentlenek sōmoru fellegetül. Mert
 miképpen hogy az kufók örül, soha el nem fogy az nedveségh
 még az sáraztághbans is, sante így az Déaki tudományban fel
 épült ember soha nem sükölködik io berenczes előmenetelnékül.
 Ennekokáért ez illyeten aranyban jószágban gyönyörködő At
 tyák és Anyák, job volna ha Ciceronak az ő tanácsyát fogads
 nak. Mert ő arra tanít mindeneket, hogy oly kentset gyútes
 nek amely, ha sante el törnek is az hájo a tengeren, még is mas
 gockal ki uzhasson az partra. Telentibben az ő tanácsában azt,
 hogy nem kel sante tellyességgel, csak az külső gazdagfágra em
 bernek magit táraztani életben, hanem még más tele józags
 banis vgyekezek ha lehet fel ekelőlni.

Hogy pedig az Déaki tudománnak tanulására vehesse
 az fő fő népeket, Erasmus is illyen sententiát hagyot az ő köny
 vében.

veben. *Homo est cui deest pecunia, homo non est cui deest eruditio.* Ember lehet úgy mond az ember ha sok pénze nincsis, de ha tudománya nincs vagy egyéb virtus ő benne nincs, csak keves előmeneteli lehet annak az embernek. Bizony pedig igazat mond ez az bölcs. Mert mint hogy az lovat futoba nem teszi, az aranyas boncsok, láspis és Smaragd köveccel megrakot Fármooring: Így az embert soha jobba nem csinálhattya ez világi kénts és sok jószág. Ha pedig valaki fel ekesitetet tiztesseges tudományokkal, hinton olyan ő, mint amaz erős vas matskackal megrerősitetet Gallia. Valahon megrakar állani mindenút bátorfagos, még hinton az örvenben is. Hogy ez így legyen megterzik Aristipusnak az ő itéletébül. Mert mikor őtet megkeretek volna, mit különbözne az tudos ember, az tudatlan gazdag jószág embertül. ő arra rövideden csak azt felele. *Mitte inquit ambos nudos ad homines ignotos & videbu.* Küld el csak mint az kettőt, ugymond, mehitelen idegen Országban, áhon semmi észmeresegek nincz ebedben veheted. Jelenti ebben az feleletiben ez az jámbor azt, hogy az bölcs ember mindenkor az szívében hordozna azt a kéntset, az mellyel önön magát mindenút kinek kinek commendálhatna. Mert ha mind kettőt mehitese valo tartományban küldöd mehitelen, áhon senki nem észmeri őket, az bölcs az ő tudományat ki mutatván, aoonnál mind ruháia, pénze haza öröksége elég lésen, mind pedig barátya. Amaz pedig meg nevetik az emberek, és olyan lésen köztök mind az bolond.

Azt tudgyák mostan az emberek ugyan nem illik az Déákfágh az Vrasághoz. Tanullyának ez felek amaz kegyes ALPHONSVS Királytul. Egyben ennek is egy az Hispaniaí Királyok közül ezt mondgya vala: *Non decet Principes viros scire litera.* Nem illik úgy mond az Fejedelmekhez az Déákí tudomány. Mondgya vala pedig ezt a bolond Fejedelem Alphonsusnak, mert ő is igen forgalmatos vala az Scholáknak épitesében, gyakran az Doctorok köz t önön magá is az derek disputat

tiokban jelen sokot vala lenni. Az Sz. Bibliában valo Historiákat mind egyig jól tudgya vala, sőt az igekeris, minéműrendel helyhezrettenek abban az berént elő famlállya vala. Ez látvan az Hispaniaí Király nem javalhata semmiképpen. De meg felele ő neki Alphonfus. Mert azt monda: *Est haec vox bovis non hominis.* Ez ugymond az ő őkörhöz és nem emberhez illendő ő. *Mallem Deum testor & regno & universis privari facultibus, quam literarum carere studio.* Istent hívom bizonyágul inkább akarnék el lenni mind az Ország nélkül, mind pedig egyéb javainn nélkül, hogy sem mint az Déákí tudománnékül. Társa volt ennek ALAMVNDARVS az Saracenusok Királya. Itélem bizony hogy ez sem volt idegen az Sz. írásnak olvasásatul. Mert azt olvasom ő felele is, hogy mikoron az Eutiches berzetin valo Püspökök igen süggetnék őtet, hogy az ő vallásokra állana, igen szép és ez egész világhnak czudájára méltó vdvössges meszterfégét találja fel az Király ezeknek meg hamisítókra. Valának pedig ebben az értelemben azok az Püspökök, hogy az keresztán az mi vdvözítők mind az ket természet berint meghalt volna. Egyzer azért mikor az Királyhoz mentenek volna. Az Király paranczol vala erőssen minden solgáinak, hogy mentül hamarab késüljenek, raknak az vlést, fognak az lovakat, indítanak az társékereket: az Hadnagyok rendelnek az seget. Tetteti vala az Király ezzel azt, mint ha nagy mehitese utra kellene öneki indulni. Az Püspökök mikor látnak nagy késület az Királynak nem ohaták, hanem megkerdek, hova késülne az Király olyan nagy Pompaval. Meg felele az Király és monda. Ma énnékem io réggel levelet hoztanak, hogy az Mihály Archangyal megholt. Ez az oka hogy így késülök. Mert annak temetfégére vagyok hivatalos ot kel lennem. Az barátok ezen magokban ugyan meg hiúlenek. Nem ohatak hanem az Királynak befédere ezt mondgyák vala: Mint lehet az Felesleges Király. *Neutiquam fieri potest ut Angelus morte extinguatur.* Soha sem olvastuk mi azt, hogy az Angyal meghallasson. Az Király halván az feleletet, mindgyárt monda nekik. Miképen lehet

lehet hát inkább az kit ti tanítotok igaz? *Nam si fieri non potest ut Angelus moriatur, multò minus Deus pati aut mori potest.* Mert ugya mond ha az Angyal meg nem halhat, sokkal inkább az a ki örökké élő valóságos Isten. Ezek soha tovább nem vizsgálak az dolgot, hanem igen hamar, meg pirulván az Király orzása elől el vakarodának dolgokra. Ezeket K. V. hozom csak azoknak kedvéért elő, az kik azt vélik, hogy az irás tudas, Déakul való értes nem illik az nagy rendekhez. Tanulhatnak innen nem kéveset, ha akarták, ez illyetenek. Sőt kikhez illik inkább mint ez felekhez? Mert az kiker Isten hatalommal, vraságat, fel fegyverkeztetet, ez illyetenek az emberi társaságban ollyetenek bintete, mint az Országos hadakban az magas kopiakra fel kötöt Zázlok. Ez illyeténéket farkaltatya inkább az Sathan az ő tagyái által. Hát mind magokrá képest mind az állatok valokra nézve, igen felette haznos kinek kinek az fő népek közül az irásoknak tanulásában magat gyakorlani. Hogy ha pedig továbbba ez illyeteneknek elméiekről az tudatlansághnak főöt fel hói fel verkerhetnék, még más felől is kellene ő nekik gondolkodnyok tudnia illik hogy az ő magzatnyok az tisztességes tudományokban fel nevedven, tudna jóvendőben egybeköknek is foglálni. Mert mi hazna ez Világon valakinek nagy gazdagtságban élni, másnak pediglen nem foglálni? Szinten ollyetenek ezek, mint amaz kad alá reitetet egő gyertják, auagy amaz földben be áfor, drága kéntsek. Micsoda gyönyörűségek vagygon egyikben is vallyon az embereknek? Bizony csak binteten annij mint az famárnak az csonttrágásban. Csak az Pogányok is pedig azt tartották régenien, hogy egyik része fülterefünknek Istene, másik házanke, harmadik barátinke. Honnan tanulták volt vallyon eztők meg? *Ex libro nature.* Vagygon az természetnek egy könyve, a kit nem ember, hanem önön maga írt az nagy fellegő hatalmas VR Isten. Mellik az? Az örökké élő és természetiben meg változhatatlan Istennek az emberek hasznáira bölcsen teremtet mindenféle alkotmani. Ha az okos ember el vonsa semmit azokon, semmit nem talál ő benne az ki hívólko

hívokodásra való volna: mindeniknek el rendelt tífai vagyon. Az Nap az hold az Czillagok az Eghen veéreg soha nem állonak, hanem eyel nappal csak ez az ő dolgok, hogy fejönk felet környős körül járvan, mint egy ragyogo lampálok világosságot foglaltassanak. Az föld ha egyik rendbeli gyümölcszünk el fogy, mindgyárt azonnál, sebbet uyobbar gyönyörűségesbet éret. Az mesők az Erdők, hegyek völgyek, külömb külömb fele vadackal, madarackal táplálnak bennünket. Az Tenger az folyo vizek, drága szép repelő halackál, vízackal, Tokokakal, kétségekel kezd gitttyák ástalnkat. Hát csak egyedül az embert teremtetten volna az bölcs Isten hasontalanfágra? Tavol légyen az. Mert mentül nagyob bölcseségsenlik valamely teremtetten allattyanban az Felleges Istennek annal több és nagyub hazonra teremtetten azt. Azért immár mind ezekből minden ember efebén veheti, ha meghe fele igazan az ő Atyáituztinek, mikor csak aranyat kővarat iofágot gyárt az ő gyermekenek, erre az véghre hogy elhesse magac csak tisztességsen abbol ez ideiglen való világon.

III. Mikor F. kedves Atyáfiat, illyen Academiában keresztien Iskolában küldötte volt akkor az vődöben, ezért is bukseges, dolgot ezelkedet F. Mert ez mi mostani vődönkben, az kik az ő gyermekeket tanítatják is, nem oda küldik tanulni áhova kivénatnék, hanem másua. O ki fok fő ember feleséghe leth volt ez néhány el mult estendőkben Hecubava? Ez mikor várandos volna egyik fiaual azt lára álmában, hogy ő egy egő vődöget búlterre ez világra, az mely mia egész Troja el éget volna. Ez az vődög PARIS volt. Mert mikor Menelaus Királynak feleséget el ragatta volna Lacedæmonbul, az Görögök, Agamemnon Czászárral, reá miennenek és soha addig, nem nyugovának, hanem mind addigh feküvének Troja alatt migh nem azt fejere ronták, és mindenestül fogván meghe egetek. Illyen vődögeket fok nagy nemből való emberek felesége búlterre ez mi vődönkben is, az mellyek mia begény házankbanis szép faluk, városok felette

igen még puztulának. Ha pedig az könyörülő Isten, megh nem
 san vala bennünket, és ez ilyen úzes űbőgeckel megh terhelűte
 meheket be nem rekezt vala, még többenis büieternek vala ez fe-
 lek. Mert immár csak akar kiczodáis az Homonnai Collegi-
 umban ágya vala az ő fiát. Mert azt remenlik uala sokan immár
 hogy ugyan csak mind az Romai vallás hozá, az io kívánatos
 berenczét, és valaki Papistava nem léssen, soha nem ragadhas
 az elő semmi io haznos tiztre. Meg büntet tüteket Attyák Anyák
 az élő Isten ezért, hogy az külső előmenetelre nézve, ilyen sik-
 jegre ereztitek az thi berelmes magzatitokat. Im egy példár
 adok előtökben, gondolkodgyatok arról. Jeroboam Király Ida-
 nepeket rendele, balványokat emele az Izrael riz nemzerfège kő-
 zót, csak hogy meg maradhasson az ő tistiben. Miczodá jutala
 mal ön ennek? Az Isten embere Ahias ezt izeni néki az felesége
 által Silohbul. Meny el mond megh Jeroboamnak: ezt mond-
 gya az Izraelnek Vra Istene: Mivel hogy én tégedet az én né-
 pem közül fel magaztaltalak, és tégedet Fejedelemme töttelek az
 én népemen Izraelem: Te pedig nem voltal olyan mint az én
 Solgám az Daud, hanem czelekedtel gonozbar, mind azoknál
 kik te előtéd voltak. Mert idegen Istenéket csináltal, engem
 pedig hátra vetettel. Annakokáért én veszedelmet hozok Iero-
 boamnak házara, és kú hányom az ő maradékit az ő házabul,
 miképen az gancék kú fokrák hánni, migh nem vége léssen. To-
 vab mégyen az Prophéta és mégis így bol. Az ki megh hal az
 Jeroboam maradeki közül az városban azt az ebek éfik megh:
 az ki pedig az mezőben hal megh, azt az Egri madarak éfik
 megh. Mert az VR bolot. Hogy pedig ebben Jeroboam sem-
 mit ne ketelkedheslék, egy meg czalhatatlan jeltada az Prophéta
 az Király feleségének. Mert azt mondá néki: Kely fel meny el
 házadhoz. Es mihelt az városban be mégy meg, hal az te gyer-
 meked. Be tellyesedék ez valamint az Prophéta meg mondotta.
 Mert mihelyen az házanak kúbóben belépek, ottan meg hala az
 gyermek. Ezt el temete az Izrael népe nagy sírassal. Ezen kívül
 pedig

pedigh többet az Jeroboam magvabul senkit koporsobah nem
 temetenek. 1. Reg. 14.

Ez az példa tú néktek Attyák Anyak, az kik az Isten
 házanak botránkozására ez világhi előmenetelre nézve olyan
 helyen tanitattatok fiaitokat ahon nem kellene. Nem állandó
 im láttatok az a tizteffegh, valamellyet az emberek Isten gyála-
 zattyával keresnek magoknak. Nem erre az végre emelt volna
 fel tüteket is az felesges mindenható Isten, hogy őtet mint Iero-
 boam ez világhi diczőségért el hagytok. Auagy ninczené Isten
 Iaraelben hogy Ecronban sieték tizteffegeth keresni? 2. Reg. 1.
Qui animas ad peccandum inflammant, & Deo sub trahunt plus peccant,
quam qui carnem Christi crucifixerunt. Ez ilyenek az kik egyebes-
 ket az élő Istennek tiztele itül el idegenitnek azt mondgya Sz. Au-
 goston Doctor, hogy inkább verkeznek azoknál, az kik az Chris-
 tusnak testét fel feszítettek az magas keresztára. Ezekben pedig
 csak egy Istenfelő Vris meg ne botrankozék, csak egy keresztien
 Attya Anya, ezt magára ne végye. Mert itt csak olyanokru-
 vagon az fő, az kik megh érdemlik. Es ezeket kíváltképpen
 csak ezért hozom elő, hogy meg érthesse kiki, mely igen búkfé-
 ges példák légyen ez az dolog ez mostani údóben az kiben K. V.
 Felfeged forgolodik.

II. Immár mégyek az második kérdésre, ha tudni illik
 vagyone olyan ember az ki ezt Felfegedben jávalhaina az dol-
 got, hogy házánknak és nemzetiségünknek még jóvendőbeli
 haznárals vigyáz Felfeged. Bizonyára K. V. oly embereknek
 terzik ez, az kiknél ez egész világon, toha nagyobb és diczéretesb
 emberek nem voltak, nemis léssen világ végezetig. Kiczod-
 dák vallyon azok? Bizony nem aránzok olyan embert, a ki
 nagy és emlekezetes embernek nem mondána azt, az ki az viz-
 özön előt élt emberek közül válokat láthatta, azokkal beszélhetes
 mind az felől, miképpen és hogy marasztotta meg az meg hara-
 gut Isten az emberi nemzettel együt, az fergeket, az vadakat az
 fejönk felet repelő madarakat: mind pedig ez világnak viz-öz-
 zön előt való ekes állapattyarol, az Isten titkai val egyetemben. Ez
 ember

emberen én értem Abrahamot. Mert ő Noénak amaz Istenféle fia: Semeth láta: nem csak láta pedig, hanem ő neki ugyan társas volt az közönfeges nép között az igaz Istenről való religiónak propagálásában. Ha pedig ez elég nem volna, kizodá nem ítélne nagy embernek azt, az kinek meg eskézik az, a ki az Menyet, az Földet, az Tengeret teremtette? Ezt is Abrahammal czelekedte Isten, Gen: 22. Mikor azt mondgya neki: Abraham mivel hogy ezt czelekedted, és nem kédvessél én értem az te egyetlen egy fiadnak: En magamra eskűsem én, hogy tégedet gazdagon meg áldolok, és meg fokasítom az te magodat, mint az Eghnek Czillagot, és tengernek fővenit. Nagy tanu ez K. V. akar ki is ebből véheti. Ez pedig az első az kinek az F. io bándéka igen tetszik. Mert ekképen sinter ő is, mint F. nem kevesse forgalmazkodot arról, hogy az ő halála után jól essék az dolog az ő maradéki között. Meg tetszik ez innen. Mert mikor immár igen vén és vödös ember volna, mondá az öregbik szolgálójának, az ki minden ő hozzá tartozó jószágual bir vala: No tégyed mostan az te kézedet az én tomporom alá, hogy meg eskűssek tégedet az Vrra, az Mennek és az földnek Istenere, hogy nem vessék felelőget az én fiamnak az Cananæusok leány közül, kik között én lakom, hanem elmegy az én földemben, az én rokonlágim közze, és onnat vessék az én fiamnak Isachnak felelőget. Miért kéberitű Abraham erre az ő szolgálóját? Calvianus Ianos magyaráza ezt s'azt mondgya: *Quia sacro federe Deus ipsum à Cananæo dividerat, merito timet ne Isach affinitate cum illis se implicans, Dei iurum excutiat.* Mert úgy mond, mivel az Isten környúl metelkedesnek Sacramentomáual, magának eljegyzette vala őtet: méltan feltű vala Isachot, hogy ha az Cananæusokkal Sogorlágot vet az élő Istenül valamiképpen el ne idegenüllyön: és az Pogányok Istene után ne vonogyon.

II. Isach és Jakob felől mit itellyünk? Isach amaz magas keresztán az egész emberi nemzetiségét elégfeges áldozatot fizető áldot magnak abrazaíyat vállalt. Mert mint Christus V. Runk

Runk az ő keresztifát maga vitte sentséges vallás az kínoknak helyére: így ő is önön maga viseli vala az hátán az ő maga meg áldozatára hasogatót rakas fát, Gen: 22. v. 6. Jacobot pedig Izraelnek, az az, Isten győzőnek nevezi az Angyal, a ki egész estvérül fogván mind haynalig tusakodot véle egy hídásban. Ezek is K. V. egyaránt ebben voltak az értelemben, hogy ő utának az Isten népe valami oly keferűsége ne jussón, hanem inkább tűrhető állapában maradasson. Gen: 48.

III. Iosephnek az felséges Mindenható Isten, nagy bőszületre való felmagasztaltatását eleve megh jelentette. Gen. 37. Mikor azt mondgya vala az bátyjainak: Halljátok megh kérek az én álmomat, mellyet én látam: Imé egy mezőben kevesket körűnk vala, és imé az én kevesem fel kele és fel álla. Az ti kevesetek pedig körűnk állanak vala, és az én kevesem elöt megh hajolnak vala. Az után nem sok vödö mulván ismét ezt mondgya vala: Imé más álmom is látam. Mert az Nap és a Hold, és tizenegy Czillagok, én elöttem megh hajolnak vala. Az Nap az Hold az ő Anya Anya vala. Az tizenegy Czillagok az ő bátyjai valának. Ezek ő elötte akkor megh hajolnak sinter mind az földig, mikor immár Pharao után Égyptusban Fejedelemségre fel emelte volna őtet az őrók Mindenható Isten, és Jacobnak békeltetek küldeni Égyptusban Canan földéről buzáért az ő fiait. Im már vagyone ennek K. V. ez nagy méltóságra Isten akaratyából fel emeltetett nevezetes fő embernek valami sava az F. io bándékához? Ezt is sinter olyan módon mint az többi commendáltya ezért Felfegedet. Mert ő is hogy az ő ebből ez világbul való ki mulása után, az emberek közt valamiképpen, Istentől való el hasonlós ne essék, még az ő halála elöt, jóvendót mond az ő Anya fiainak Égyptusbol az Canan földere való meg terefektül. Mert ezt mondgya vala nekik: Im én rövid nap meg halok: Az Isten bizonyal türeket megh látogat, és kű visen türeket az földre mellyért meg eskűt Abrahamnak, Isachnak és Jacobnak: Sőt hogy az ő tetemet is oda kű vigyék arrá is meg eskűt.

eskütti őket. Miért czelekezi ez? Egyebért semmiért nem, hanem hogy Ægyptusból az Canan földere való vissza fordulások felől nagyobb bizodalnok lehessen.

IV. Rendbeli Arbiterek K. V. ebben az dologban az Sz. Hadnagyok. Azok közül is pedig csak kettőt hozok elő. Moysést és Josuet. Ezeknek az első az Istennél semben beszélés mint sokot ember bárányauál beszélteni. Josue kedveért pedig az Isten az Eghen meg állattya az napot, és egy napot olyanra teszi ő érte, mikor hartzolna az Amalechitackal, hogy világh kezdetül fogvan olyan nap nem volt. Mit czelekeznek ezek. Mikor ő is meg értették, hogy Isten ki kívánja őket az első közül, ő utánnok, hogy kedves állapotban maradhasanak az ő Hadnagyságok alatt való köz népek arra igen rá vigyáznak. Moysesnek mikor Isten az ígéretnék földet meg mutatva volna, és hogy ő neki meg kellene halni, az is meg mondta volna: Sola mindgyárt az VRnak ilyen formán az Moyses: Az VR minden élő állatoknak Istene, rendellyen fejedelmek sokaságának a mely ki menyen és bé menyen ő előttök, a ki ki vigye és bé vigye őket. Ne legyen az VR gyülekezete olyan, mint az juhok kiknek ninczen pasztorok. Num. 27. Mikor pedig im már Josue is halalahoz közel volna: őzve gyűlte ő is az Izraelitáknak minden vezetőit, Biráit és Tisztait monda nekik: Im én meg venhűttem és meg időfőttem. Láttatok mit czelekedtet az Isten ti véletek, ő hartzolt ti éredtetek mikoron az Pogányokra ki mentenek, küzde ti előttetek őket Jordantul fogvan mind az nagy tengerig. Az maradéka is ki vízi az te országok előt, hogy örökös törvény szerént biriatok ezt a földet. Erősítetek meg annakokáért magatokat igen, hogy meg őrizetek és meg czelekedgyetek valami meg vagyon irván az törvény könyvében, hogy el ne tavozzatok attul, se job képre se bal képre, és még ne élédgyetek az Pogányokkal, kik maradnak a közötetek. Az ő Isteneknek neveről meg ne emlekezzetek, arra ne esküddgyetek, se ne szolgáljatok nekik, hanem ragazkodgyatok az te

az thi VRatokhoz Istenekhez, az mikeppen czelekedtetek ez védeiglen. Mert ha el hagyangyatok az ti VRatoknak Isteneknek szolgálásért, mellyet paránczolt thi nektek, és szolgálatorok idegen Isteneknek, és meg h görbeztetek magatokat ő előttök, fel geried az VRnak haragya thi ellenetek, és el veztek hamar ez io földről mellyet adot thi nektek. Iosu. 23 vers. 3. 4. Ezek K. VRam az fő nevezetes emberek, az kik saualiak felette igen az F. nemzetünkhöz való io akarattya. Ha pedig meg is valakinek több bizodalnok kel bizony nagy embereket talál erre több bekecsis ha nem róstell az Sz. Bibliát olvasni. Mert az Sz. Királyok mind ide valok: Az Propheták Euangelisták ide tartoznak. Az Apostolok és szinte önön magá is amaz Iuda nemzetéből való Orozlán az VR Iesus Christus ez világhnak ídő bírása. ebben törekettének, hogy ő utánnok is az Isten tiszteleté az halando emberek között helyben maradhasson nagy sés és io modgyával. Ezért tanítottanak forgalmatossán élő nyelveken, ezért harrák nagy bölcs irafok is mi közöttünk. Hogy pedig az emberek könnyebben juthatassanak ezeknek meg I. I. I. hoz im meg jedzem az helyeket is ezeknek az jeles fő Tanuknak. 1. Reg. 2. 2. Reg. 13. Matth. 12. 2. Timoth. 4. vers. 6. Luc. 19. Ephes. 4. 2. Pet. 1. vers. 15. Mit hollják mit mondgyák it immár? Olvasom 2. Cron: 2. Mikor Salamon Hiramul Tyrnsnak Királynakul Cedrus fákat kérne: ilyen képpen felelt meg neki Hiram levele által: Szerette az VR az ő népet, és adot égedet ő neki Királynakul. Aldot az Izraelnek VRa Istene, ki mind az Menyet mind az Földet teremtette, ki ilyen bölcs, tudos, okos, és értelmes fiat adot volt Dauid Királynak, hogy ki mind az VRnak házat, mind pedig magának, Király Palotát akar építeni. Bizonyára K. V. én sem mondhatok egyebet enél. Legyen áldot ő Felségének dicsőséges nagy neve örökké hogy ő Felsége minket is nyomorult népeit ez mostani éseveset világban az ő tiszteletének és házáknak otalmazására Felségeddel io voltábui meg látogator.

NEGYEDIK DOLOGH.

NArul az F. jó tetemenyehöz ez is az negyedik dologh hogy az Sz. Bibliath, amaz Isteni ismeretkivül való balgatagh népnek az Olah nemzetiségnek idvőségekre és lelkekben való épületekre az ő magok saját érthető nyelvekre, tudos emberek által transferraltatta. Ez mellet ez előt csak thalam három estendővel, az Varadi Ország gyűlésben 60. vagy hetven Olah. Prædicatorokatis senteltetet Felfeged. Nagy halmoc hayt K. VRam ezis az dologh az Felfeged magossán megh terezet, és ugyan mind az fényes Eghigh fel neves kedet szép bőczületes diczeretihez. Mint és hogy hogy: Legyen patiens F. egy kiczinnye im megh muratom. Ezt pediglen két dologért szelekezem. 1. Az Romái vallason levő emberekérth. 2. Azokért az kikelegy hiteregy Istent vallunk, és egy Sacramentomal is elünk. Hogy az F. jó tetemenyenek mindenféle killyeb való hatara lehessen. Az első rendbeliek, nem igen javallának ezt. Mert ők azt mondgyak, hogy nem jó az Papi rend kivül senkinek olvasni az Sz. Irást. Mert az mondgyak hogy abbul az emberek eretneksegen esnek: Ha azért az ő erelmek igaz az F. munkaiának csak kiczin auagy semmi diczeréti sem lehet. De hogy ez az erellem igaz volna tavol legyen az. Mert az fundamentom amellyen épitenek, csak emberi fütül talalt ravassagh: az emberek idvősége nek ededigh nagy karara szolgál. Mert hogy az emberek azt olvasvan nehá tevelgesben estenek az lór nem az Sz. Irásnak természetitől. Mert ő magaban az Iras az Istennek szeretsegen tündöklő bőved neke. Pfal. 19. Hat honnet vadnak az tevelgesek? Math. 22. ő maga Christus VRunk megh mondgya: mikor az Saduceusok disputálnak

sputálnak vele az fel támadás felől. Azt mondgya nekik: *Erratis nescientes scripturas neq; virtutem Dei.* Kóuisse csak ki ki azé és egik Prophetat az másikkal, auagy egik Apostol tanításat az másikkal vesse egiben, bizony el nem tevelődik senki az vdvősé segnek utáról. Mert egik az másikat megh magyarazza. Oztán ha erre nezue nem szabad olvasni az irást. Bizony megh az Papi rendis le teheti ugy az Bibliát kezébül. Mert jolehet Papi rend vala 22. Ianos Papais: mind ázonaltal őis tevelgesben esek. Mert ő nagy nyilván tanítthya vala ezt, hogy az lelkekis megh halnak és együt megh emőzödnek az tésteckel mind az fel támadásnak napiaigh. Az Cardinalok sem támadanak ezért Ianos Papara: hánem az Parisban való Academia kere erre az Gallia Királyt: hogy vissza kiáltatni keferitse ez merő Sz. Irás ellen való tanításat az Papaval. Az mind addigh forgodek hogy vissza kelle mondani az Papanak: megh kelle kiáltatni serin serite minden tely torockal, hogy nem ugy vagy az kit tanítot. 3. Jó azt olvasni, akar kinek amelynek olvasása által megh szabadul valaki az tevelgesektől: De az Sz. Irásnak olvasása által nagy emberek ki ternek sok fele tevelgesből. Hat io azt olvasni az kösönleges embereknek is. Ennek az kötesnek első aga erős. Mert az mint Aristoteles mondgya: *uno contrariorum remoto alterum ponitur.* Mjkor két ellenkező dologh találkozik egiben egik ha meg nem alhat, meg kel az másikkal állani. Ez pedig az propositio az övekel ellenkezik: A másik agais ilyen erős ennek az kötesnek. Mert vadnak szép példaink erre hogy nagy emberek az kik olvastak az Sz. Bibliát: megh esmertek tevelgeseket, és az Istennek nyaia köziben nagy hazonnal megh tertenek. Sok gyalant az egy Agoston Doctor elegh legyen, kinek drága sépirása öröksegh gyalant lésen migh ez vilagh fen al, az Isten Anyasent egy hazában. Azért minemű fundamentomok legyen a lámboroknak a kar ki eseben veheti ez három rendbeli feleletemből.

Hogy pedig ne panaszkodhassának és az F. munkais tereteseb lehessen megis nálókis erre ez ellen voresekre való

feleletem melle Im ket erőssége is adok. I. Valakinek egyik
részét szabad olvasni az Sz. írásnak, annak szabad az másikat, az
harmadikat és így mind egészlen. Mert az egész Sz. Írás csak
arra való, hogy érte az ember az élő Istennek io akarattya vdo
vőssége felől. Nem olyan az Írás, hogy egyik részében a mis
Isten kíván: az másik részében ellenkező volna: hanem minden
részé annak egyet ért, egy mák semmi különbség ő benne nincs.
Ez pedig merő igazság, hogy szabad olvasni egyik részét, az kő
zónsleges embereknek is. Mert nekik írták az Apostolok az ő
leveleket. Hane kik írták. Miért nem volna szabad? Aze
mondgya az Sz. Iános Apostol, 1. Ioh. 1. *Scribo vobis Patres,*
scribo vobis Adolescentes: scribo vobis infantes. Irok nekitek Atyák,
Irok Iffiák nekitek: irok nekitek is apro tsetsemő gyermetskek.
Immár, *inductionem per* megh próbáhatni, hogy egyik sem volt
Papi rend ezek közül. Az Atyák nem voltak Papok. Mert ők
nem engedik meg, hogy feleségek legyen az Papoknak. Noha
bizony ő közzüllők nem sok PAPHNVTIVS vagyon. Az
iffiak sem Papok. Mert arra meg ért erkölcsű embereknek írták
válaztani ő magokis. Az Csetsemők sem Papok. Mert ők nem
tudnak fölteni. Ahoz pedig prädikálás kel: olvasás tanulás:
auagy az ő értelmek szerint. Miser kel mondani: AVE MA
RIAT. gyonrtatnis kel néha az Papnak.

II. Erősség. ha dicsiri az Sz. Lélek azokat az kik forgat
nyák az írásokat bizony olvasnunk kel őket. Mert ugy lépünk
sentelek jámborok és kedvesek Istennek előtt, ha az mis ő come
mendál az ő beszédében mijs azt vgyekezük czelekedni. Ha pes
dig nem czelekedünk ot mutatjuk ki fogunk fejeret. De azok se
lől igen nagy dicséretet részen az Sz. Lélek, az kik enel nappal
annak olvasásában fáradoznak. Act: 17. v. 10. Itt immár keuo
előtők: Auagy az hogy ragadgyák ezt: auagy pedig nem.
Ha ragadgyák ellenek kiált az Sz. Lukás: ha nem ragadgyák.
Így következik hogy az ő Aphorismusok nem igaz. Ezeket
K. V. ezért hozom elő: hogy az F. munkáia dicséret kívül vas
io dolognak ne találtsátek. Mert bizony igen dicséretes mine
dentia

- VÉGE -